

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2009

Filip APPL

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ**

**Proměny autorského projevu v Arkadském cyklu Ondřeje Neffa
Filip Appl**

**Bakalářská práce
2009**

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra historických věd
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Filip APPL**

Studijní program: **B7105 Historické vědy**

Studijní obor: **Historicko-literární studia**

Název tématu: **Proměny autorského typu v Arkadském cyklu Ondřeje Neffa**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod

- a) Literární profil O. Neffa a jeho význam pro českou fantastiku
- b) Představení tzv. Arkadského cyklu

2. Analýza

- a) Srovnávací rozbor základních děl Arkadského cyklu
- b) Jakub Nedomý včera a dnes – vývoj postav v závislosti na tvůrčím období autora
- c) Arkadský cyklus jako zrcadlo postupného literárního vývoje autora

3. Závěr

- a) Shrnutí a zhodnocení literárního posunu autora

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- Ondřej Neff : Měsíc mého života (Práce, Praha 1988, dostupnost : Krajská knihovna Pardubice)
- Ondřej Neff : Reparátor (Dodona, Praha 1997, dostupnost : Krajská knihovna Pardubice)
- Ondřej Neff: Ro(c)k mého života, (Mladá fronta, Praha 2006, dostupnost : Krajská knihovna Pardubice)
- Ivan Adamovič: Slovník české literární fantastiky a science fiction (R3, Praha 1995, dostupnost : Krajská knihovna Pardubice)
- Aleš Langer: Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993 (Triton, Praha 2006, dostupnost : Krajská knihovna Pardubice)

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Antonín Kudláč
Katedra historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2008**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2009**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Souhrn

Tato práce se zabývá dílem spisovatele Ondřeje Neffa se zaměřením na jeho tzv. Arkadský cyklus, tedy SF cyklus próz odehrávající se v budoucnosti lidstva, především v habitatu Arkádie na Luně. Práce se snaží ukázat základní prvky literárního projevu autora a zmapovat jeho literární vývoj a posun v závislosti na jeho tvůrčím období.

Klíčová slova

Ondřej Neff, Arkadský cyklus, scifi, future history,

Abstract

This thesis deals with the work of an author – Ondřej Neff focusing on his so called Arcadian cycle, in other words SF cycle of prose taking place in the future of our humankind, especially in “habitat” Arcadia on Luna. This thesis tries to show the basic elements of author’s literature and map his literal progress and movement of dependence on his creative period.

Keywords

Ondřej Neff, Arcadian cycle, scifi, future history

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 21. 3. 2009

Filip Appl

Poděkování

Tímto bych rád vyjádřil poděkování PhDr. Antonínu Kudláčovi za podnět k napsání práce na téma Arkadského cyklu a za profesionální odborné vedení a cenné rady, které mi poskytoval během vzniku práce. Poděkování patří také Tereze Staňkové, Václavu Morávkovi za důležité poznámky k pravopisné a stylistické stránce textu a Katce Hladké za pomoc s překladem.

OBSAH:

1. Úvod	1
2. Představení Ondřeje Neffa	3
2.1. Život a dílo Ondřeje Neffa (3)	
2.2. Současná česká fantastika a význam Ondřeje Neffa (11)	
3. Arkadský cyklus	17
3.1. Představení Arkadského cyklu (17)	
3.2. Česká kapka do světového moře „Historie budoucnosti“ (23)	
3.3. Význam cyklu pro českou SF (26)	
4. Rozbor Arkadského cyklu	33
4.1. Arkadský cyklus na pozadí doby (33)	
4.2. Měsíc a Rock mého života (40)	
4.3. Vývoj postav v závislosti na tvůrčím období autora (47)	
5. Arkadský cyklus : Obraz literárního vývoje autora	53
5.1. Posun autorského projevu v Arkadském cyklu (53)	
5.2. Zhodnocení literárního vývoje autora (55)	
6. Závěr	57
Přílohy	58
1. Historie budoucnosti Arkádie (58)	
Bibliografie	61
1. Primární literatura (61)	
2. Sekundární literatura (62)	
3. Internetové zdroje (62)	
Summary	64

1. Úvod

Česká sci-fi literatura v současné době nemá příliš teoretických prací, o které by se mohla opřít. Tím méně je jich na jednotlivé představitele tohoto proudu literatury, který prošel svým světovým zlatým věkem především v období čtyřicátých až šedesátých let, převážně v době působení spisovatele a editora Johna Wooda Campbella Juniora (1910 – 1971) v časopise *Astounding*.

Česká SF zaznamenala svůj zlatý věk trochu později. Bylo to v 70. a především v 80. letech. Přestože někteří teoretici a autoři (například J. W. Procházka na stránkách časopisu *Ikarie*) hlásají, že zlatý věk české SF právě prožíváme,¹ domnívám se, že obrovský boom fandomové aktivity a nových děl na konci 70. a v počátku 80. let (který Aleš Langer nazývá „počátečním obdobím či obdobím formování“ v rámci 4. vývojové etapy české SF²) má pro českou SF význam větší.

Právě v onom „Zlatém období české SF“ začíná tvořit také Ondřej Neff, autor, o kterém, přes jeho nezpochybnitelný význam pro českou fantastiku, dodnes nejsou žádné kompletní odborné práce. Lze zmínit (kromě několika slovníků spisovatelů, kde však najdeme pouze rámcové informace) snad pouze kapitolu z práce Aleše Langerera **Průvodce paralelními světy: Nástin vývoje české sci-fi 1976 – 1993** (2006), která je však již značně zastaralá a mapuje dílo Ondřeje Neffa pouze do začátku devadesátých let.

Pokud hledáme nějaké práce, které by se zabývaly přímo jednotlivými díly či cykly Ondřeje Neffa, je takové hledání ještě bezvyslednější. Proto jsem se rozhodl přistoupit k analýze toho nejvýznamnějšího, čím Ondřej Neff přispěl české literární fantastice, Arkadského cyklu. Tedy cyklu, který si dovoluji označit za jediný, takto detailně propracovaný, český *future history*³ projekt.

---

¹ S tím lze souhlasit pokud mluvíme o zlatém věku subžánru fantasy. Nikoliv však o SF, které je naopak na ústupu (ve srovnání právě s fantasy).

² LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton 2006. ISBN 80-7254-857-3. s. 33.

³ *Future history* (historie budoucnosti) je jedním z subžánrů literární SF. Více o *future history* v kapitole *Česká kapka do světového moře „Historie budoucnosti.“*

Arkadský cyklus nabízí mnoho možností uchopení – rozbor postav, samotného habitatu Arkádie, akčních pasáží, detektivní linky, která provází většinu příběhů, a mnoha dalších. Rozhodl jsem se přistoupit k Arkadskému cyklu jako k sérii, která může nést určitou vypovídací hodnotu o autorově literárním přístupu a vývoji v průběhu celé jeho dosavadní tvůrčí dráhy. Právě na Arkadském cyklu, který se navíc pokusím zařadit do kontextu české SF, chci ukázat určité prvky v díle Ondřeje Neffa, které prošly během let vývojem, a naopak prvky, které zůstávají stále stejné. Nejprve je však nutné představit si v kostce autorův život a především jeho dílo.

2. Představení Ondřeje Neffa

2.1. Život a dílo Ondřeje Neffa

„Ondřej Neff je všestranným činitelem v oblasti kultury a publicistiky a od poloviny 80. let je nejvýraznější osobností české science fiction.“⁴ To píše o Ondřeji Neffovi ve svém *Slovníku české literární fantastiky a science fiction* Ivan Adamovič a s tímto tvrzením nelze než souhlasit. Ondřej Neff je nejen český publicista, překladatel, odborník na digitální fotografii, vydavatel internetových deníků *Neviditelný pes* a *Digineff*, ale především spisovatel science fiction povídek, románů a odborných publikací.

Ondřej Neff se narodil 26. června 1945 v Praze. Jeho otec Vladimír Neff (1909–1983) byl uznávaný překladatel, scénárista a spisovatel.⁵ Jeho matka Vlastimila Petrovičová (1903–1980) pak zastávala povolání herecké.⁶

Ondřej Neff vystudoval v roce 1969 žurnalistiku na Fakultě sociálních věd a publicistiky na Univerzitě Karlově v Praze. Po studiích začal pracovat v nakladatelství Albatros. V letech 1975-1979 působil jako fotograf v Ústředí lidové umělecké výroby. Koncem sedmdesátých let začal pracovat jako redaktor v *Mladé frontě*, kde zůstal až do roku 1985. Následující dva roky byl Neff na volné noze, až se stal v roce 1987 redaktorem literárního týdeníku *Kmen*.

Po Sametové revoluci se vrátil do *Mladé fronty* (přesněji však už do *Mladé fronty Dnes*), kde působil jako šéfredaktor sobotní přílohy *Vikend*, a to až do roku 1994. Neff také v roce 1990 spoluzaložil známý český měsíčník o SF *Ikarie* a v letech 1990 – 1993 byl jeho šéfredaktorem. Od poloviny devadesátých let se Ondřej Neff věnoval především publicistice či přednáškám o digitální fotografii. Roku 1995 ho začal zajímat fenomén jménem internet natolik, že se stal členem kruhu spolupracovníků sci-fi webzinu *AmberZine*. Později pracoval také v měsíčníku *Softwarové noviny*. V dubnu 1996 umístil na web poprvé svůj vlastní deník

---

⁴ ADAMOVIČ, Ivan. *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. Praha: R3 1995. ISBN 80-85364-57-3. s. 156.

⁵Známý je především pro zdařilé historické romány, např. *Srpnovští páni* (1953) či tzv. *Rodová pentalogie* (1957-1963) nebo pro *Filozofický slovník pro samouky neboli Antigorgias* (1940 – 1947).

⁶Hrála ve filmech dvacátých, třicátých i čtyřicátých let (např. *Vyznavači slunce* či *Okouzlená*).

Neviditelný pes, ke kterému v roce 1999 připojil ještě jeden s názvem *Digineff*, deník specializovaný na digitální fotografii. Neff spoluzaložil také Institut digitální fotografie, kde dodnes přednáší.

Literární činnost započal Neff v polovině sedmdesátých let psaním beletrie „*mainstreamového charakteru*,“⁷ či popularizováním digitální fotografie. Už v té době měl autor velkou zálibu v brakové literatuře a v SF, zejména v románech Julese Verna.

A právě fantastické příběhy krále klasické dobrodružné SF přiměly Neffa k napsání knihy **Podivuhodný svět Julese Verna** (1978),⁸ ve které Neff mapuje život a dílo svého oblíbeného autora.

Dalším krokem na výsluní české SF byly teoretické články v tehdejší časopisu *Zlatý máj*, které Neff nakonec proměnil v publikaci **Něco je jinak** (1981). Autor v ní čtivým jazykem vypráví o české SF literatuře, její historii, dílech a tvůrcích. Dílo se setkala s velmi dobrými ohlasy a na dlouhý čas se stalo základním pramenem o české SF.

„*Neff zde s velkou pečlivostí plní vytčený úkol – zmapovat krajinu české literární fantastiky od prapočátků (J. A. Komenský – Labyrint světa a ráj srdce) až do poloviny 70. let 20. století (generace Zýky, Kajdoše, Macháčka, Veise a dalších). Vedle toho také čtenáře stručně uvádí do problematiky teorie SF a do systemizace SF literatury s ohledem na vývojové aspekty.*“⁹

Na knihu o pár let později Neff navázal souborem úvah **Tři eseje o české SF** (1985). Třetím stěžejním teoretickým dílem autora je pak kniha **Všechno je jinak** (1986), která nese podtitul *Kapitoly o světové science fiction*. V ní Neff svou poutavou formou podává přehled o světové SF.

Autorovy teoretické publikace doplňuje jeho podíl na **Encyklopedii literatury science fiction** (1995), studie **Pět etap české fantastiky** (vyšla v Adamovičově *Slovníku české literární fantastiky*, 1995), autorovy články ve sborníku *Klon* v druhé polovině 90. let a také

---

⁷ LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton 2006. ISBN 80-7254-857-3. s. 188.

⁸ Později vydalo také n. Mladá fronta v roce 2005, které knihu doplnilo o nová fakta a encyklopedii fantastických motivů v díle Julese Verna.

⁹ LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton 2006. ISBN 80-7254-857-3. s. 189.

kniha **Jak blufovat o sci-fi** (1999). Svižně napsaná teoretická příručka, která vtípnou formou shrnuje základní informace a data ze světové SF.

Beletristickou tvorbu začal Neff povídkami, které publikoval nejprve v klubových fanzinech či v antologiích (například povídky *Petr a Lucie*, *Proč Filemon a Baucis nezůstali spolu navěky*¹⁰ či povídka *Jak přišla Lali o zapalovač*¹¹ a další).

První SF román Ondřeje Neffa se jmenuje **Jádro pudla** a vychází v roce 1984 v sešitové řadě Karavana nakladatelství Albatros. Román kombinuje SF a fantasy a popisuje dobrodružství divokého válečníka Rada Haagera na zkolonizovaném Marsu 26. století. Tento román, určený především mladším čtenářům, s poměrně jednoduše napsanými postavami, dobrou čtivostí a několika povedenými nápady, je skutečně spíše prvním krůčkem k plnohodnotné tvorbě autora. Kniha se dočkala hned dvou románových pokračování: **Čarodějův učeň** (1989) a **Šídlo v pytli** (1991). Poslední díl **Pán modrého meče** byl vydán časopisecky v roce 1988.¹² Zřejmě nejzdařilejším dílem průměrné a místy i podprůměrné Marsovské série je *Šídlo v pytli*, kde autor zdaleka nejlépe pracuje s látkou klasického dobrodružného SF románu a z toho plynoucí jednoduchou zápletkou, která ostře polarizuje dobro a zlo. Neff zde také nejlépe uplatňuje svůj smysl pro detail, tolik typický i pro jeho pozdější díla.

Odbornou i laickou veřejnost Neff zpočátku zaujal daleko víc svou povídkovou tvorbou. V ní totiž poprvé ukazuje tři (později tradiční) roviny své tvorby – akční, filosofickou a humornou. Největších kvalit přitom dosahují povídky buď zdařile vyprofilované pouze jedním z těchto směrů, či úspěšně kombinující všechny tyto roviny.

První Neffovou sbírkou je **Vejce naruby** (1985), obsahující 23 povídek. Nejlepší z nich jsou bezpochyby povídky *Největší odvaz v dějinách svangu*, *Bílá hůl ráže 7,65* a *Strom*. Ty si i dnes dovolím zařadit k těm nejlepším českým SF povídkám především pro jejich skvělou čtivost, zvládnutou kompozici, poutavou a chytře podanou myšlenku a velmi osobitý jazyk.

---

¹⁰ In.: KANTOR, Vojtěch (ed.). *Lidé ze souhvězdí Lva*. Praha: Mladá fronta 1983. ISBN 2300383.

¹¹ In.: KANTOR, Vojtěch (ed.). *Železo přichází z hvězd*. Praha: Mladá fronta 1983. ISBN 2300283.

¹² V letech 2006 – 2007 vydalo znovu celou tzv. Marsovskou tetralogii nakladatelství Wolf Publishing v rámci edice Pevnost.

Sbírka *Vejce naruby* je však teprve úvodem do povídkové tvorby autora, neboť jí škodí především nevyváženost jednotlivých textů.

Podobně je na tom i sbírka **Čtvrtý den až navěky** (1987). Za zmínku stojí titulní akční povídka *Čtvrtý den až navěky*, která zaujme především výborně zvládnutou akcí a atmosférou. *Tvář(!) člověka(?)* je pak povídka s téměř „Asimovským motivem“ a chytře podanou myšlenkou. Velmi dobrá je i povídka *Jitro pro strašnou radost*, ve které Neff zaujme především bravurní pointou a výbornou psychologií svých postav.

V roce 1988 Neff vydává svůj první „opravdový“ román. Nicméně i zde lze o přízvisku opravdový polemizovat, neboť **Měsíc mého života** se skládá ze čtyř příběhů, které spojuje především hlavní postava Kuby Nedomého (a později postavy vedlejší) a místo, kde se příběhy odehrávají – kolonizovaný Měsíc a především lunární město jménem Arkádie. Proto je možné se setkat i s označením díla jako sbírky povídek. *Měsíc mého života* je první dílo Arkadského cyklu a jedno ze zásadních děl, kterému se budu věnovat v dalších kapitolách.

Rok po *Měsíci mého života* míří autor do trochu jiných vod a vydává román **Pole šťastných náhod** (1989), kterým se trochu vrací k tragikomickému popisu všedního života v tehdejší společnosti, jež naznačil už v povídce *Utajená posedlost Kamila Cajthamla*.¹³ Román je totiž především promyšlenou ukázkou nedostatků socialismu a socialistické společnosti a fantastický prvek je v něm zastoupen jen v malé míře.

Další zastávku na časové ose děl Ondřeje Neffa tvoří sbírka povídek **Zepelín na Měsíci** (1990). Kniha předchozí sbírky povídek převyšuje a konečně nabízí vyrovnané texty bez přílišných výkyvů. Mezi nejlepší povídky sbírky patří i ty Arkadské : *Zepelín na Měsíci*, *Lov na Krysu* a *Ano, jsem robot*. Zatímco první zmíněná je poetickým, k zamyšlení nutícím příběhem „*opilce a snílka Marka Mausera a jeho snu o vzducholodi na Měsíci, který je mu uloupen bavícím se lidstvem*“,“¹⁴ zbylé dvě jsou spíše akčně laděnými povídkami s výborně zabudovaným závažným myšlenkovým podtextem.

---

¹³ In.: NEFF, Ondřej. *Čtvrtý den až navěky*. Praha: Československý spisovatel 1987. s. 130. bez ISBN.

¹⁴ LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton 2006. ISBN 80-7254-857-3. s. 200.

Další sbírka **Vesmír je dost nekonečný** (1991) obsahuje pouze dvě nové povídky (*Moby Dick* a *Romeo a Julie*). Sbíрка je zaměřena spíše na akčněji laděné příběhy a výběr textů je povětšinou vyrovnaný – průměrný až lehce nadprůměrný. Nejlepší povídkou sbírky je zřejmě titulní *Vesmír je dost nekonečný*.

Jednou z nejvýznamnějších prací Ondřeje Neffa je trilogie Milénium. Patří do ní romány **Milénium – Země ohrožená** (1992), **Milénium 2 – Země bojující** (1994) a **Milénium – Země vítězná** (1995). Trilogie je dobrodružnou SF s mystickými prvky lehce inspirovanými Nostradamovým proctvím o konci světa, které má přijít s koncem tisíciletí.

Děj prvního dílu se točí kolem dalšího typicky „neffovského antihrdiny“ Briana Tevise, který se zaplete do intrik kolem tajemných bytostí Umranů. Příběh pak neodvratně směřuje k očekávané apokalypse, která promění polovinu lidstva v umranské ještěry.

Druhý díl trilogie pak popisuje příhody policisty Salzmana proměněného v ještěra a na rozdíl od prvního dílu nemůže nabídnout takové myšlenkové jádro. „*Ačkoliv kniha intelektuálně nedosahuje prvního dílu, jde o autorův nejčtivější román, s akcentem na napětí a prudkém ději. Autor v ní rozehrává problém člověka, který sloužil zlu v domnění, že koná dobro.*“¹⁵

Třetí díl je pak těžištěm už zcela v rovině akčního dobrodružného románu. Děj se přesunuje také do podzemí planety Země či na Mars. Poprvé se tu také objevuje motiv, který Neff použil v dalších dílech, totiž motiv tzv. zakázaných technologií.

Ve druhé polovině devadesátých let se Neff věnuje především publicistice a aktivitám spojeným s internetem a digitální fotografií. Přesto v tu dobu publikuje i v oblasti SF a vydává dvě důležitá díla. Tím prvním je román, jímž se po dlouhé době vrací ke svému Arkadskému cyklu, který začal zmíněným *Měsícem mého života* a několika povídkami. Tím románem je **Reparátor** (1997).

Hlavním hrdinou je Ron Astonvarga, muž opravující technologie, které se opravovat nesmí. Spletitý, mírně detektivní děj románu, který se točí kolem podivného dědictví po zesnulém vévodovi a závodní lodi Drakkar, střídá Neff s popisy technologií a ironickými

---

¹⁵ ADAMOVIČ, Ivan. *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. Praha: R3 1995. ISBN 80-85364-57-3. s. 157.

komentáři hlavního hrdiny. Román zaujme především vynikajícími nápady (například fakt, že všechna práva, včetně toho na život, jsou prodejná) a popisem bizarního prostředí Luny. Naopak slabinou díla je paradoxně právě děj, který je až příliš krkolomný, místy i na úkor propracovanosti charakterů postav a nápaditosti.

Druhou zásadní prózou tohoto období autorovy literární dráhy je postkatastrofický román **Tma** (1998). Neff v něm konstruuje vizi světa, v němž během okamžiku přestane existovat elektřina jako fyzikální jev, a „*anticipuje sociální a politické dopady této události.*“¹⁶ Román *Tma*, který vznikl na motivy povídky *Potíže s elektřinou*,¹⁷ patří k Neffovým nejúspěšnějším románům. Naturalisticky podaný syrový příběh zaujme výborně vystavěnou atmosférou bezvýchodnosti, povrchní bezcitnosti a prospěchářství lidského jedince. Nicméně kniha má i slabé stránky. Mezi ně patří především nedůsledně propracované postavy a příběh, který v druhé půli klesá do jasného průměru.

Neff však pokračuje i ve vydávání povídek. 17 starších povídek vychází ve sbírce **Bůh s.r.o.** (1997). Ač jsou jednotlivé povídky ve sbírce opět značně rozkolísané kvality, celkové vyznění sbírky je znovu typicky „Neffovské“. Ve třech rovinách literárního projevu autora tentokrát vítězí především grotesknost a nápaditost. V menší míře se tu pak vyskytují také akční povídky. K těm patří povídky *Krvavý mrak*, *Vrtoch plukovníka Wallemu* nebo *Jiní jsou jiní*. Mezi nejlepší povídky sbírky patří do zajisté titulní *Bůh s.r.o.*, povídka o lidské malosti a zvrácenosti a o firmě tvořící z lidí Bohy na jejich vlastních planetách. Mezi nadprůměrné patří také lehce groteskní a přece závažná povídka *Vražda v mateřské školce*, povídka z Arkadského prostředí *Hlídka 2* či velice atmosférická povídka *Bludiště*, jejíž dramatičnost „*je umocněna komorností příběhu, v němž v podstatě figurují pouze dva kosmonauti soupeřící s labyrintem a jeho příšerným obyvatelem.*“¹⁸

Další sbírka autora přichází až tři roky po přelomu tisíciletí a nese název **Pravda o pekle** (2003). Šestá sbírka Ondřeje Neffa, kterou tvoří patnáct různě kvalitních povídek, je

---

¹⁶ KUDLÁČ, K.K.Antonín. Odvážní mužové a ženy ve fantastických světech. *Host* 02, 23, 2007. ISSN 1211-9938. s. 31.

¹⁷ In.: NEFF, Ondřej. *Klon '96 : okno do 3. milénia*. Praha: Altar 1996. ISBN 80-85979-08-X. s. 125.

¹⁸ LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton 2006. ISBN 80-7254-857-3. s. 202.

kompozičně rozdělena na tři části : Grotesky, Horory a Dramata, přičemž je zřejmé, že například humor lze objevit nejen v první skupině. K nejzajímavějším povídkám sbírky patří opět titulní *Pravda o pekle*, groteskní ironická povídka, ve které se čtenář dozví, jak to skutečně vypadá v pekle a v nebi. Povídka *Imagoid* zaujme uvěřitelností svých postav a silným tématem, na kterém je znát, že k němu má autor velmi blízko (autor povídku psal v těžkém období po smrti své manželky). Nadprůměrné jsou jistě i povídky *Kargo* či *Jak se stalo, že se koná Poslední soud*, provokativní povídka, která si opět bere na paškál duchovní tematiku. Ve sbírce se objevují také dvě povídky zapadající do Arkadského cyklu : *Hlídka 2* a *Kukaččí vejce*, které jsou vzhledem k ostatním povídkám sbírky spíše nižších kvalit.

V roce 2003 Ondřej Neff vydává druhou verzi svého románu *Tma*. Autor se poučil ze svých chyb a v románu s trochu nešťastným názvem **Tma 2.0** nabízí zásadně přepracovanou druhou půli, která text posouvá v kvalitě podstatně výš.

Dvorana zvrhlosti (2004) je sedmá povídková sbírka Ondřeje Neffa a najdeme v ní výběr toho nejlepšího, co zatím autor vydal. Výběr povídek je skutečně velmi povedený, a tak jen o některých lze polemizovat, zda jsou skutečně tak kvalitní, aby si zasloužily být mezi tím nejlepším, co kdy autor v oblasti povídky napsal.

Do světa románu se Neff vrací zásadním dílem Arkadského cyklu, knihou **Rock mého života** (2006). *Rock mého života* je román obsahující vše, co Neff dokáže čtenářům nabídnout – akce, humor, napětí a aktuálně znepokojující podtext některých pasáží. Román autor mírně okořenil stylem americké drsné školy a tento způsob mu evidentně sedí, protože skvěle koresponduje i s jazykem hlavní postavy, který nastavil už v *Měsíci mého života*. V románu se navíc konečně dočkáme i dostatečně propracovaných postav a více informací o Arkádii.

Další román Neff vydává pouze o rok později. Jmenuje se **Tušení podrazu** (2007) a autor v něm opět rozehrává detektivní příběh plný akce a intrik, ve kterém hlavní hrdina David Kacer pátrá po ztraceném románu Ludvíka Součka – *Tušení světla*. Neff v románu potvrzuje fakt, že se jeho delší díla rozhodně těší stoupající kvalitě.

Nelze o tom (zcela logicky) mluvit v případě Neffova románu **Jeruzalémský masakr** (2007), což je čistě odpočinkový příspěvek do série *Agent JFK*, autorů Miroslava Žambocha a

J. W. Procházky, která si bere za vzor oddychové seriálové SF příběhy Marka Stonea či Perryho Rhodana.

Dosud posledním dílem O. Neffa je převyprávění románu J. Verna **20 000 mil pod mořem** (2008).

Na závěr je vhodné věnovat pozornost také částečně literární nebo mimoliterární činnosti Ondřeje Neffa.

První takovou zastávkou je Neff jako scénárista. Od začátku osmdesátých let napsal scénáře pro několik naučných pořadů a seriálů. Ještě více však autor spolupracoval s rozhlasem, pro který napsal SF hry **Portonský dryák**(1984), **Počkej, Hektore**(1985), **Velká solární**(1987), **Ano, jsem robot**(1988), **Havárie Drakkaru**(1991) a další. Některé z nich se dočkaly také povídkové podoby. Motiv kosmické lodi Drakkar Neff později přepracoval ve svém románu *Reparátor*.

Autor má na kontě také několik libret ke komiksům Káji Saudka. Patří mezi ně **Arnal a dva dračí zuby**(1988), **Štěstí, Slavkovská romance** a **Příhoda na mostě** z roku 1990, **Silvestrovský speciál** (1992) či **Noc upírů** (1993). Do této oblasti patří i Neffův autorský komiks *Pérák*, vypůjčující si nepříliš známého, ale typicky českého hrdinu, který vznikl už ve třicátých letech 20. století. Neff vytvořil prozatím dva komiksy s tímto hrdinou : **Toho dne byla mlha**(1988)¹⁹ a **Pérák kontra Globeman** (1999). Z obou děl je znát, že Neff není kreslíř. Přesto se komiksům nedá upřít kritická vypovídací hodnota v prvním případě a ironický nadhled v případě druhém.

Neff je také autorem několika překladů. Kromě zahraničních povídek v osmdesátých a devadesátých letech je to především překlad modly kyberpunkové SF, románu **Neuromancer** spisovatele Williama Gibsona.²⁰

Autor je také úzce spojen s českým fandomem SF. Je totiž už řadu let aktivním účastníkem fandomových akcí. Je obvyklým vítaným hostem například na českých conech (Parcon, Festival fantazie atd.), kde aktivně přednáší. Přičíst mu tak lze několik desítek přednášek, a to zejména o angloamerické SF. Jako porotce se účastnil i historicky první soutěže o Cenu Karla

---

¹⁹ Pro svůj ironický nádech vůči komunistickému režimu vyšel komiks samizdatově.

²⁰ V českém překladu Ondřeje Neffa vydalo nakladatelství Laser, 1994.

Čapka (1982), která si za více než dvacet let své existence vybuodovala pověst nejprestižnější SF soutěže v České republice. V roce 1995 také pomáhal zakládat Akademii science-fiction, fantasy a hororu.

V současnosti Neff nepřestává s prací. Vytrvale publikuje a udržuje kontakt s fandomem. Vydání se má dočkat mimo jiné i nový román s neoficiálním názvem Hvězda mého života, který doplní Arkadský cyklus.

2.2. Současná česká fantastika a význam Ondřeje Neffa

Čtvrté vývojové období české sci-fi, typické převážně fanzinovou či samizdatovou literární produkcí, začalo rokem 1976 a skončilo začátkem devadesátých let. Na tom se shodují Aleš Langer (*Průvodce paralelními světy* s podtitulem *Nástin vývoje české sci-fi 1976 – 1993*), Ivan Adamovič (*Slovník české literární fantastiky a science fiction*) i samotný Ondřej Neff, který tuto periodizaci zavedl už ve svých teoretických dílech *Něco je jinak* a *Tři eseje o české sci-fi*. Pokud přistoupím na tuto periodizaci, je Ondřej Neff jednou z nejvýznamnějších osobností čtvrtého a zřejmě tou nejvýznamnější osobností současného vývojového období české sci-fi.

Samotná periodizace současného období české SF přitom zatím nebyla podrobněji určena. Rámcově se jí zabýval snad jen Ondřej Neff v poznámkách k dílu Aleše Langera. Tam naznačil, že nynější (páté) období právě prožíváme a že započalo zřejmě pádem komunismu, a zdůvodnil to viditelnými změnami podmínek a okolností tvůrčího psaní.

S tím později souhlasil i teoretik žánru Antonín K. K. Kudláč, který poukázal na fakt, že s pádem totality a prvními krůčky demokracie se v české fantastice objevují dosud neznámé prvky a žánr se začíná měnit. „*Objevují se žánrové formy a varianty, dříve u nás neznámé, nemluvě o výrazném vzrůstu čtenářské obliby fantasy, která brzy odsunula na vedlejší kolej do té doby dominantní SF.*“²¹

S logickou periodizací moderní české fantastiky lze bez větších výhrad souhlasit. Avšak není už dnes, téměř devatenáct let od pádu komunismu, čas na další úvahy o případné

---

²¹ KUDLÁČ, K.K.Antonín. Odvážní mužové a ženy ve fantaskních světech. *Host* 02, 23, 2007. ISSN 1211-9938. s. 30.

aktualizaci periodizace žánru? Vždyť přelom tisíciletí znamenal poměrně značné změny v české fantastice. Odstartovala doba, kdy česká fantastika zčásti dohání tu světovou. Snad to ani tak neplatí u kvality děl (byť i o tom lze snad v některých konkrétních případech uvažovat) jako u možností, celkového přístupu trhu a u ekonomických i sebekritických faktorů. Naučili jsme se být kritičtí a lépe krystalizovat jednotlivé proudy české fantastiky. Konkrétně u české sci-fi jsme však ještě nedokázali vybudovat to, co v jiných zemích světa – tedy jasnou základnu autorů SF a prostředí (čtenářskou základnu a marketingový přístup), do kterého by s úspěchem mohli přicházet noví autoři SF. Důvod je zřejmý. Klasická sci-fi je prozatím „válcována“ fantasy boomem, který přišel v posledních letech.

Přitom v devadesátých letech ještě nelze mluvit o nějaké jasné krystalizaci české fantastiky. Vždyť trh se zcela otevřeně orientoval daleko více na světové autory, po kterých český čtenář populární literatury doslova žíznil. Dnes (a domnívám se, že milníkem, který tuto změnu ohlásil, je přelom tisíciletí) je situace jiná. O české autory je zájem, ale česká SF je v menšině. Prim zatím hraje fantasy a alternativní žánry, jako jsou například (často zdařilé) pokusy o new weird či městskou fantasy. Vzorem pro dnešní mladé české autory je mnohem více Neil Gaimann, China Mieville či Andrzej Sapkowski než H. G. Wells, Robert A. Heinlein nebo P. K. Dick. Spíše než na klasiky se dnešní autoři obrací na současné ikony a inspirují se jimi.

Vrátím se k Ondřeji Neffovi a pokusím se o shrnutí jeho autorských vlivů a významu pro českou fantastickou literaturu.

To lze jednoduše rozdělením jeho autorského přínosu pro českou SF scénu čtvrtého (tedy končícího počátkem devadesátých let) a současného (pátého) období české fantastiky do dvou kategorií. První je tedy jeho zcela nezpochybnitelný vliv jako teoretika české sci-fi. Vliv na poli teoretické, esejistické a sekundární literatury, která se věnuje SF. Vliv, který však nelze zařadit na pole nesrozumitelné a těžkopádné odbornosti, nýbrž spíše esejisticky populární teorie.

Od okamžiku, kdy Ondřej Neff rázně vstoupil na scénu české literární fantastiky, bylo zřejmé, že *něco* či snad možná *všechno je jinak*. Jeho první literární výstup totiž nebyl, jako je tomu u drtivé většiny jiných autorů, beletristický, nýbrž odborný. Už to předznamenalo

Ondřeje Neffa jako autora, který bude v malém jezeře české *vědeckofantastické literatury*²² jednou z nejvýznamnějších ryb.

Dnes je zcela jisté, že nezvyklý krok – tedy nejprve se věnovat české science fiction odborně a teprve poté začít publikovat beletrii – se Neffovi podařil. I přes postupné zastarávání Neffových odborných publikací, které se věnují science fiction, se autor do podvědomí české laické i odborné veřejnosti zapsal zlatým písmem. Aleš Langer ve svém díle *Průvodce paralelními světy* označuje Ondřeje Neffa za významného teoretika české SF, jehož publikace dokáží i v dnešní době posloužit zájemcům o informace o tomto druhu literatury, které jsou podané srozumitelnou a čtivou formou.

*„Neff ve svém postoji dospěl k jistému kompromisu. Na jedné straně si uvědomuje důležitost určitých literárních kvalit SF, na druhé straně ví, že specifický typ literatury vyžaduje specifický přístup, že s měřítky klasické literární teorie zde nevystačíme.“*²³

Ve svých teoretických dílech Neff nejen mapuje čtivou a přístupnou formou dějiny české i světové SF, ale také nabízí svůj pohled na problematiku tohoto žánru a svou definici SF. Přínos Ondřeje Neffa v oblasti teorie sci-fi (a to nejen české, nýbrž i světové) je proto zřejmý. V době, kdy tyto zásadní práce pro českou SF vznikly, byla totiž o populární formou podanou faktografií a teorii nouze. A že Neff svými pracemi žánr úspěšně popularizoval a dal mu dobrý odborný základ, ze kterého mohou vycházet (a vycházejí) další teoretici, je zcela nesporné.

Dobré je zmínit i trochu jinou část teoretické práce Ondřeje Neffa. Zcela jistě stojí za zmínku i aktivity Ondřeje Neffa v oblasti tvůrčího psaní populární literatury. Ondřej Neff se aktivně zapojuje nejen do workshopů, kde se snaží pomoci mladým autorům s tvůrčím psaním, ale také o psaní přednáší a teoretizuje nejen na stránkách časopisu o fantastice Pevnost (kde například vede literární workshop). Za zmínku stojí například série jeho článků věnující se teorii psaní *Jak správně psát* či *Scifistické desatero*.

---

²² Termín *vědeckofantastická literatura* považuji za zastaralý a překonaný, užil jsem ho jako jeden z odkazů k předrevoluční době, ve které O. Neff začíná s psaním.

²³ LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton 2006. ISBN 80-7254-857-3. s. 190.

Druhá, a pro nás ta zásadní, rovina Neffovy tvorby je samozřejmě beletristický přínos tohoto autora české literatuře.

Je zcela jisté, že je Ondřej Neff jedním z mála současných českých spisovatelů, kteří se naplno věnují SF a dokážou klasickou (a přesto velmi osobitou) SF napsat.

První beletristická díla Ondřeje Neffa začínají vycházet v osmdesátých letech. Neff se tak pomalu začíná ve svých povídkách i prvních románech prezentovat české veřejnosti jako velmi schopný vypravěč. Přestože první díla (ať už mluvím o povídkových sbírkách či Marsovském cyklu) nevynikala pro českou literaturu nijak zásadní kvalitou a jejich význam nepřesahoval význam dobrodružné četby pro mládež, své místo na poli české SF zcela jistě měla. Zvláště první povídkové sbírky se setkaly s veskrze pozitivním ohlasem a některé z prvních Neffových povídek jsou dodnes klasikou české SF.

Proč je Ondřej Neff, syn populárního spisovatele nejen historických románů Vladimíra Neffa, pro českou literaturu přínosem?

Jedná se o několik prvků, které lze nalézt v jeho (hlavně povídkových, ale později i románových) dílech. Předně je to tematická originalita. Pokud mluvíme o dobrém SF jako o žánru, který prostřednictvím alegorie, připodobnění, nadsázky a karikatury ukazuje na některé problémy společnosti či jednotlivce, zdůrazňuje morální a sociální problematiku reálné společnosti či prostě jen baví svou fantastickou stavbou (či vizí budoucnosti, která pro lidského jedince musí být vždy zákonitě přitažlivá) a akční složkou (ne nutně), je Ondřej Neff na české poměry skutečně originálním fabulátorem, který svým nezaměnitelným stylem rozhodně přispívá k rozmanitosti české literární scény. Ať už jde o některé povídky z rané tvorby Ondřeje Neffa či o pozdější románovou tvorbu autora, ve které mnohdy předvádí fantasticky-absurdní, děsivé či prostě úsměvné vize a témata. V této schopnosti se může čas od času měřit dokonce i s evropskou tvorbou.

Dalším prvkem, který Neff dotáhl k dokonalosti hlavně v povídkové tvorbě, je mistrnost akčních pasáží. Akce napsaná s lehkostí, s mnohdy až sarkastickou bravurou a se smyslem pro detail. I dnes je jisté, že v oblasti „akční povídky“ je Ondřej Neff nejjistější, což potvrzuje

i výběr jedné z jeho nejznámějších akčních povídek *Čtvrtý den až navěky* do antologie *Sň slávy evropské SF*,²⁴ kterou sestavili editoři James Morrow a Kathryn Morrow.

Dalším významným aspektem beletristické tvorby Ondřeje Neffa je již zmíněný smysl pro detail. Smysl pro vybroušený popis, vhodně umístěnou metaforu, která mistrně zdůrazní a imaginuje potřebné. Za vše mluví úryvek z *Měsíce mého života* pohledem hlavního hrdiny Kuby Nedomého :

*„Drobně a mizerně přšelo. Kapénky deště byly tak malé, že jsem je skoro ani neviděl, zato jsem je cítil na tvářích, na hřbetech rukou, za límcem i v rukávech. Snad to byly drobné, zato ale značně rozpustilé bytosti. Vířily ve vzduchu v bláznivém tanci a k podlaze se snášely jen velice zvolna, neochotně, s mnohým okolkováním, jako by se rozmýšlely, kde mají přistát. Kdybych já byl takovou kapkou, taky by mě nelákala představa, že sebou plesknu o špinavou zem, nebo že se nechám vsáknout cigaretovým špačkem.“*²⁵

Na ukázce je patrný i poslední aspekt děl Ondřeje Neffa a to častá ironická až sarkastická glosa, kterou autor velmi často obratně umísťuje jako protiklad k nějakému pozitivnímu popisu.

Ondřej Neff až dosud vydal 14 románů, 7 povídkových sbírek a bezpočet dalších děl ať už teoretických či se sci-fi nesusouvisejících. Je zcela zřejmé, že jako autor science fiction je jednou z nejvýznamnějších osobností před i polistopadového vývoje české literární scény. Přesto však Ondřej Neff není dokonalým autorem. Hlavně zpočátku nějaký čas hledá svou polohu, a proto jeho ranější tvorba nedosahuje takových literárních kvalit jako jeho tvorba současná.

Neff je vynikající v českém prostředí (řadí se rozhodně k těm několika nejlepším představitelům české SF), které je ošem na kvalitní díla poměrně chudé ve srovnání s jinými, „literárně vyspělejšími“ zeměmi. Přesto jen to skutečně nejlepší z jeho tvorby (a některá díla Arkadského cyklu sem patří) snese srovnání se světovou konkurencí.

Aleš Langer ve svém díle zdůrazňuje, že Neff je daleko lepší povídkář než romanopisec. Doslova píše :

„Neff je zcela zjevně jistější v kratších textech, kde může plně uplatnit svou skutečně nevšední fantazii i vypravěčské umění. Na větší ploše jsou mu tyto vlastnosti spíše na škodu, neboť jeho spontánní způsob tvorby jej často svádí k rozpracování podružných motivů a linií,

---

²⁴ U nás vydalo nakladatelství Baronet v roce 2008.

²⁵ NEFF, Ondřej. *Měsíc mého života*. Praha: Práce 1988. s. 153. bez ISBN.

*čímž celistvost textu výrazně trpí a úroveň díla již nezachrání ani vynikající smysl pro detail, jehož účinnost je v SF nezastupitelná.*²⁶

Jsem si jist, že dnes toto tvrzení není už zdaleka tak jednoznačné a je nutné ho znovu podrobit zkoumání. Je totiž nutné dodat, že práce Aleše Langerera již není příliš aktuální. Vychází ze situace do roku 1993 a končí Neffovým románem *Millénium – Země ohrožená*, který vyšel v roce 1992. Nutno říci, že od Millénia vydal Neff dalších osm SF románů²⁷ a tři nadprůměrné povídkové sbírky. Je tedy důležité podívat se zvláště na tyto texty, protože publikace, které autor vydal do roku 1992, lze považovat za jeho ranou tvorbu a jakékoliv usuzování o autorově kvalitě pouze na základě těchto děl není relevantní.

Ani jedna rovina přínosu Ondřeje Neffa ještě samozřejmě není ukončena. Od autora lze očekávat další beletristické a snad i teoretické publikace. Proto se nabízí otázka, zda má smysl se v dnešní době zabývat teoreticky jeho prací, která tedy musí, stejně jako v případě práce Aleše Langerera, také nutně zastarat. Důvodů, proč má taková práce svůj význam, je jistě víc.

Především je nutné dílo Ondřeje Neffa stále oživovat, připomínat a poskytovat mu teoretickou zpětnou vazbu. Je dobré podívat se na díla i v kontextu doby, ve které vznikla, a poskytnout jim dobovou reflexi.

Dalším důvodem je jistě hlavní téma této práce. V následujících kapitolách bude totiž tím zásadním tzv. Arkadský cyklus, tedy zřejmě to nejvýznamnější, čím Ondřej Neff přispěl české fantastice. Mnohé z výše uvedených charakteristik Neffova díla pro toto, v českém prostředí ojedinělé, přispění do světového moře future history platí a mnoho také ne.

Arkadský cyklus mi poslouží především jako zrcadlo, ve kterém se pokusím odhalit, zda autor prochází vývojem, a pokud ano, tak zda se to odráží na stavbě, řemeslné a jazykové vospělosti a tematičnosti jeho díla.

---

²⁶ LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton 2006. ISBN 80-7254-857-3. s. 211.

²⁷ Knihy *Tma* a *Tma 2.0* jsem počítal jako dva romány.

3. Arkadský cyklus

3.1. Představení Arkadského cyklu

Arkadský cyklus, který Ondřej Neff začal psát ještě za zataženou oponou komunismu, je v českém prostředí zcela ojedinělý projekt. Zatím nikdo jiný se totiž v takovém rozsahu a propracovanosti nepokusil o vlastní historii budoucnosti, tedy věc u nás poměrně neznámou nebýt právě Arkadského cyklu, kterým se Ondřej Neff nezpochybnitelně zařadil mezi autory subžánru, za jehož nejvýznamnějšího představitele se považuje američan Robert Anson Heinlein.

Nejprve je však nutné objasnit, co si pod pojmem Arkadský cyklus lze představit a která díla do něho řadíme, stejně tak jako definovat základní body, kvůli kterým stojí za to se tomuto cyklu věnovat rozsáhleji.

Za Arkadský cyklus je označováno pásmo science fiction povídek a románů, jejichž děj se odehrává v desítky let vzdálené budoucnosti na kolonizovaném Měsíci (Luně), konkrétně převážně v habitatu Arkádie, jednom z nejvýznamnějších měst na Luně. Už takový místopis řadí cyklus k tomu originálnějšímu, co česká SF minulosti i současnosti nabízí.

Arkádie se svou pokroucenou a utopickou architekturou je totiž bizarním a přesto, díky prokreslení jeho zkažené samosprávy a povrchních obyvatel, uvěřitelným místem, které čtenáře ironicky odkazuje do naší doby. Hlavně je to však místo, které se v průběhu let, jež cyklus mapuje, vyvíjí. Pro Neffa je Arkádie místem, které mu nabízí dostatečný prostor k rozvíjení stejně bizarních, často úsměvných příběhů a hlavnímu hrdinovi, který si k lunárnímu habitatu s postupem času buduje silnou vazbu, poskytuje mnoho příležitostí k ironické poznámce.

Ústřední postavou cyklu (postavou, která figuruje ve většině, ne však ve všech, dílech Arkadského cyklu) je cynik, pragmatik a „lidový filosof“ Jakub Nedomý. Člověk, který se narodil na Zemi, ale který se na Zem nemůže natrvalo vrátit. Nedomý je figura, jejímž prostřednictvím Ondřej Neff glosuje s ironií sobě vlastní často povědomé problémy budoucnosti (povědomé pro jejich častý odkaz na problémy společnosti dnešní) či vlastní

filosofické vhledy. Je to postava, jejíž charakter se v průběhu cyklu vyvíjí navenek jen málo, přesto však při bližším pohledu a při srovnání prvního a posledního díla cyklu (viz. jedna z následujících kapitol) lze změny v některých jeho postojích zaznamenat.

Kuba Nedomý je typický příklad antihrdiny. Do těžkých situací se dostává nedobrovolně, a přesto je dokáže řešit (někdy i úspěšně), často s přispěním dalších ústředních postav cyklu. Velkou roli v jeho životě hraje náhoda, která často vystupuje proti němu, a v jeho staletí dlouhém životě tak dochází k mnoha změnám, o které nestál, ale kterým se přizpůsobil. Aleš Langer o Nedomém píše : „*Autor v něm vytvořil hodnověrný obraz člověka stojícího stranou všech dějinných hnutí, ale je připravený zasáhnout (mnohdy proti své vůli), člověka, který žije vlastní život a „se směsí pobavení a odporu sleduje demagogii hnutí usilujících o vládu na Měsíci.*“²⁸ Dnes, kdy Kuba Nedomý figuruje už ve dvou románech a několika povídkách, je jeho smýšlení a propracovanost charakteru mnohem zřejmější.

Arkadský cyklus začal vznikat už před dvaceti lety a zatím do něho patří tři romány, devět povídek a jedna rozhlasová hra. Ty společně tvoří celek (mapující historii Luny v rozpětí přibližně dvou set let), do kterého autor stále zasazuje další díla, která tak historii budoucnosti dále doplňují a zpodrobňují.

První dílo Arkadského cyklu autor napsal ještě před Sametovou revolucí a tento fakt je na něm znát. Počáteční nápad o koloniích na Měsíci a jednom hrdinovi s velmi praktickým uvažováním a mnoha problémy Neff proměnil do románu *Měsíc mého života*²⁹.

Román rozdělený do čtyř částí³⁰ dnes funguje hlavně jako úvod do Lunárního cyklu. Vítězí v něm ještě dobrodružná linka Neffova vyprávění, v čemž je román podobný jeho prvotinám z Marsovského cyklu. *Měsíc mého života* je však v literární kvalitě o několik stupínků výše než například Neffova románová SF prvotina *Jádro pudla*, a to jak po stránce řemeslné, tak po stránce fabulační a příběhové.

---

²⁸ LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton 2006. ISBN 80-7254-857-3. s. 207. Autor používá citace: KOSATÍK P. *SF od začátku do konce*. Kmen 1989. č. 9. s. 10.

²⁹ In HALAMA, Jiří. *Neffova historie budoucnosti*. [online]. ScifiWorld, 20.7.2005. Dostupnost: <<http://www.scifiworld.cz/article.php?ArticleID=1377>> autor označil *Měsíc mého života* za povídkový cyklus. Takové označení je možné, přesto považuji za přesnější označení díla jako románu rozděleného do čtyř částí.

³⁰ V novém vydání z roku 2007 zůstaly části knihy zachovány. Nicméně především závěrečná část byla upravena a umístěna na jiné místo v příběhu. Více o tom v kapitole Měsíc a Rock mého života.

Neff se již nezaměřuje na prostý a lineární příběh hrdiny, na jeho putování odněkud někam, ale věnuje se i zdařilým popisům těžební stanice, lunárního habitatu či měsíční krajiny a navíc nabízí i jednoduché poselství o nebezpečí manipulace a nepřemýšlivosti dnešní společnosti. Zde je možné se ztotožnit se závěrečným tvrzením Aleše Langerera, který zdůrazňuje fakt, že „*Měsíc mého života je dobrodružným čtením, románem o lidech a jejich osudech, z něhož si můžeme vzít patrně jediné (ale nikterak nové) poznání, že člověk by měl vždy být sám sebou a stát si na svém, že každá stádnost a manipulace je nebezpečná.*“³¹ Dnes k tomu přísluší jen dodat : Dobře, že si takového „nikterak nového“ poselství nevšimli tehdejší zástupci komunistické strany, kteří měli kontrolu literárních děl na starost.

Další díla, kterými Neff přispěl do Arkadského cyklu, jsou díla povídková. Mezi první patří tři povídky uveřejněné ve sbírce *Zepelín na Měsíci*, které patří k tomu nejlepšímu, co tato sbírka nabízí, a také k tomu nejlepšímu, co kdy autor v oblasti povídek spadajících do cyklu, napsal.

Ano, jsem robot je propracovaná povídka s až „Dickovsky“³² zahalenou pointou o setkání Luny s mimozemskou entitou.

Zepelín na Měsíci je pak naopak neakční povídka s velmi osobitou poetikou, vyprávějící o absurdním snu o barevné vzducholodi na Měsíci. Spojuje v sobě „*smysl pro absurdní paradox (máme-li dost peněz, můžeme popřít i přírodní zákony), společenskokritický náboj a akcentování nehrdinskosti hlavního hrdiny.*“³³ Míním, že *Zepelín na Měsíci*, byť na Neffa nezvykle neakční, patří mezi nejlepší Neffovy povídky vůbec.

Vysokých kvalit (v rámci cyklu, společně se *Zepelínem na Měsíci*, nejvyšších) dosahuje také povídka *Lov na krysu*, která svým jasně antimilitaristickým a fanatismus odsuzujícím nádechem vybízí i k opakovanému čtení a která je prostředím napojená na třetí část *Měsíce mého života*.

---

³¹ LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton 2006. ISBN 80-7254-857-3. s. 207.

³² Philip Kindred Dick (1928-1982). Významný autor literatury SF z USA. V Dickově tvorbě se často opakují témata rozdvojené osobnosti, podstaty lidství či drogové závislosti. viz ŠUST, Martin. *Slovník autorů anglo-americké fantastiky. 1. díl. A-K*. Plzeň: Laser 2003. ISBN 80-7193-144-6. s. 165-170.

³³ LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton 2006. ISBN 80-7254-857-3. s. 200.

Do cyklu poté postupem času začala přibývat další díla. Krátká, ale o to údernější erotická povídka *Varianta číslo tři* se odkazuje na slavné tři zákony robotiky z pera I. Asimova a konfrontuje je s bezmezným lidským chtíčem. Do cyklu patří vlastně pouze díky odkazu na jednu z ústředních postav cyklu. Další povídky *Hlídka 2* a o několik let novější *Hlídka 3*, v nichž se opět vracíme k hlavnímu hrdinovi série Kubovi Nedomému, Neff publikoval nejprve časopisecky, knižně vyšly až později. *Hlídka 2*, povídka o špatné koupi jedné nebezpečné mimozemské sondy, vtipně využívající povídku A. C. Clarka z roku 1951, vyšla ve sbírce Bůh s.r.o. *Hlídka 3*, volně navazující na předchozí, pak vyšla ve sbírce *Pravda o pekle*. Ve stejné sbírce byla zveřejněna další povídka cyklu, tentokrát spíše humoristického ražení, *Kukaččí vejce*. Spíše nevázná povídka obsahově průměrné, řemeslně nadprůměrné kvality o „moderním otesánkovi stromového typu“. Nejnovější povídkou je pak *Lunární potápěč*, akční povídka s detektivní zápletkou, která vyšla ve sborníku *Orbitální šerloci*.³⁴

Zatím kompozičně nejzvláštnějším dílem cyklu je bezpochyby *Havárie Drakkaru*, povídka napsaná jako rozhlasová hra, jejíž hlavní motiv později autor přepracoval do celého románu.

Tím románem je *Reparátor* (1997), který je trochu netradičním dílem cyklu, protože hlavní postavy série se románem pouze mihnou. Přesto však román do Arkadského cyklu zapadá (vždyť cykly spadající do future history nedefinují hrdinové, ale především dějový místopis a jeho datace) a bývá dokonce označován za první román série (to ovšem pouze v případě, že označíme *Měsíc mého života* za povídkový cyklus, což jsem zamítnul).

Reparátor je zcela jistě daleko vyspělejší dílem, než byl *Měsíc mého života*. Autor už našel svůj styl a v *Reparátorovi* ukazuje, že je nejen řemeslně, ale i myšlenkově mnohem vyspělejší. Přesto ve čtenáři autor zanechává pocit, že místo hlavního hrdiny Astonvargy by se v příběhu Kuba Nedomý vyjímal stejně dobře. Hlavní hrdina Astonvarga je totiž Nedomému v mnohém podobný. Přestože je daleko větším „outsiderem“ a vyvrhelem společnosti a události, které často nemůže ovlivnit, si s ním pohrávají také surověji, než tomu bývá u Kuby Nedomého, jeho výrazové prostředky a jistý sklon k filosofování a vtipnému komentování ho k Nedomému velmi silně připodobňují.

---

³⁴ Sbírkou editorů Antonína K. K. Kudláče a Tomáše Němce vydalo nakladatelství Mladá fronta v rámci edice Ikaros v roce 2006.

Zatím posledním románem cyklu je *Rock mého života*. Román, který se navrácí k duchu *Měsíce mého života*, ale posunuje ho mnohem dál. Základní linkou příběhu je téměř detektivní pátrání Kuby Nedomého a jeho přátel, opětovná porce „neffovské“ ironie a úšklebky nad demagogií a absurditou moci. Arkádie se zde ukazuje v celé své kráse. V celé své kráse zkaženého města plného pokryteckých a sebestředných lidí. V knize se objevují typické motivy: Důležitost individuality jedince, antimilitarismus či kritika byrokracie a úřednické „absurdity“. *Rock mého života* je zatím zcela jednoznačně vrcholem série. Postavy (a to konečně i ty vedlejší – poloviční kyborg s téměř nadpřirozenými vlastnostmi Dědek Čuchák, Kubova láska, Číňanka Su Wang-li, vždy příliš vážný a profesionální doktor Kurz či trochu povrchní policista Mantella) konečně nabývají jasnějších obrysů a stejně tak i historie budoucnosti Luny. Ani na akčnost však Neff nerezignuje. Autor opět nabízí hutný děj s mnoha překvapivými zvraty, nezapomenutelné „syrově české“ repliky hlavního hrdiny, bizarní, ale promyšlené technologie a svým způsobem úsměvnou pointu, která je však ve své bizarnosti dobře vybroušená, byť není nositelem žádného morálně závažného poselství.

Není možné ani žádoucí jednoduše zhodnotit celý Arkadský cyklus. Důvodem je poměrně značná rozkolísanost jednotlivých děl série. Přitom platí, že první román *Měsíc mého života* lze obecně zařadit do rané SF tvorby autora, a tento fakt je na něm znát. Neff v něm ještě hledá svůj směr, jakoby se nemohl rozhodnout, která literární pozice (zda akční příběh, vtip či hlubší myšlenkovost) mu je nejbližší, aby postupně pochopil, že umí spojit všechny tyto polohy do fungujícího celku. Naopak první povídky jsou vynikající, postavené na skvělém nápadu s průměrným řemeslným zpracováním. V průběhu doby se tento trend mění a Neff nabízí stále kvalitnější romány.

Druhým důvodem, proč není možné vyřknout jednoznačný verdikt nad Arkadským cyklem, je fakt, že cyklus nebyl stále uzavřen a autor do něho hodlá přidávat další díla. Přitom hodnocení celku bude možné až v době, kdy bude Arkadský cyklus autorem uzavřený a definitivně ucelený. Takovou možnost nyní nemám, přesto se pokusím alespoň popsat prvky, které jsou pro cyklus typické už nyní a lze předpokládat, že se budou objevovat i v dalších případných dílech autora.

Omezím polohy Arkadského cyklu (nicméně jsem přesvědčen, že toto lze s jistými výjimkami praktikovat na celou SF tvorbu Ondřeje Neffa) na dvě zásadní.

Tou první rovinou příběhů Ondřeje Neffa je linie dobrodružného akčního vyprávění z budoucnosti. Linie, kde je nejvýraznější svižná narace a zábavný styl podtržený hovorovým jazykem, který autor používá. Kvůli této literární poloze, kterou využívá mnoho děl české i světové SF literatury, je žánr často řazen do brakové literatury nižší kvality. Tedy do literatury bez myšlenkového poselství sloužící pouze k pobavení. (Což je ovšem škatulka, která je v mnoha případech zcela mylná.)

Že se jakési zdánlivé (zdánlivé, protože níže popíšu ještě druhou polohu Arkadského cyklu) brakovosti Neff s pomyslným ironickým úsměvem nebrání, je zřejmé nejen v jeho Lunární sérii. Neff ve svém cyklu nabízí vše, co v klasické dobrodružné SF hledáme: sympatického hrdinu, řemeslně bravurně napsanou akci, fantaskní a skvěle promyšlené technologie budoucnosti, navíc zasazené do „reálné“ budoucnosti, a napínavý příběh bohatý na události a zvraty. Tato tvář Arkadského cyklu tedy může řadit jeho díla do dobrodružné literatury, určené méně náročným čtenářům. Může to tak být. Přesto však, než tuto selekci definitivně učiníme, je nutné podívat se také na druhou čtenářskou rovinu Arkadského cyklu.

Podívejme se například na část textu z *Měsíce mého života*, kde se Jakub Nedomý zamýšlí nad veřejným osvětlením - dalším problémem habitatu Arkádie, který je na první pohled zcela banální:

„Standardní osvětlení... Ještě před pár lety se střídal simulovaný den s nocí. Ve dne se svítilo víc, v noci méně. Pak už jen prodlužovali noc (vždycky oznámili, že je to pro obyvatelstvo výhodné), a pak nějaký anonymní génius přišel na to, že den a noc je zdraví škodlivý nesmysl, který – jak prohlásila radnicí inspirovaná propaganda – vede k matení biorytmů lidského organismu, a zavedli standardní, jednou provždy stanovené osvětlení, při kterém si naše biorytmy pořádně odfrknou.

No a standardní osvětlení bylo – podle mého odhadu – asi tak poloviční než kdysi dávno za časů gravitechniky a turistické potopy osvětlení noční.“³⁵

Neff, dlouholetý novinář, již od začátku své tvorby ukazuje, jakým kritickým pozorovatelem světa a vtipným glosátorem je. Dokazuje, že umí zaujmout nejen rychlým a klikatým vyprávěním, ale také vtipem, absurditou či ironií ukrývající často závažný morální

---

³⁵ NEFF, Ondřej. *Měsíc mého života*. Praha: Práce 1988. s. 168. bez ISBN.

podtext. Právě ironický nadhled je zřejmě to nejtypičtější pro Arkadský cyklus. Autor totiž svému hlavnímu hrdinovi Kubovi Nedomému (či případně i Astonvargovi v románu *Reparátor*) nadělil schopnost ironického komentování dění kolem sebe. A ten to s radostí činí. Tvrdým a nekompromisním jazykem trousí poznámky na všechny strany a nejen jeho prostřednictvím se tak seznamujeme s problémy, které život na Luně přináší. Neff si tak nepokrytě otevírá prostor pro prezentování některých problémů společnosti současné a blízké budoucí. Naplno se to projevuje až v pozdějších dílech cyklu, hlavně pak v *Rocku mého života*, kde si Neff zřejmě poprvé naplno uvědomuje, jaké možnosti mu hlavní postava, kterou před více než dvaceti lety vytvořil, v tomto směru poskytuje.

Proto pozornějšímu čtenáři neujdou mnohé ironické náznaky a glosy, které bubnují na jeho pozornost, pohlcenou akčním a rychlým textem, jako kapky protínající vodní hladinu. *Rock mého života* je v tomto skutečně vrcholem cyklu, nicméně už v *Měsíci mého života*, *Reparátorovi* a v povídkách najdeme také některé příklady.

Zřejmě díky této druhé poloze cyklu (kterou však musíme často hledat a u prvních děl cyklu ještě nebyla tak pečlivě vybroušená) se Arkadský cyklus může zapsat zlatým písmem do historie české SF.

3.2. Česká kapka do světového moře „Historie budoucnosti“

Arkadský cyklus se řadí k sériím, které se mohou pyšnit hrdou nálepkou future history. Ale co si vlastně pod tímhle pojmem máme představit a která díla do něho lze zařadit?

Future history je pojem, který se prostřednictvím různých žánrů literární SF objevuje už několik desítek let. Pod future history lze zařadit díla různých autorů mapující nějaké období v blízké či vzdálené budoucnosti, která je budoucností našeho reálného světa. Autoři, kteří přispívají do tohoto subžánru, často ve svých románech vytvářejí vlastní méně či více propracované konstrukce a vize budoucnosti našeho světa a dávají jim geografický a datační podklad, který takovou vizi ještě podtrhne. Jednotlivé koncepty future history proto často

obsahují více než jednu prózu. Nezřídka je to celý cyklus povídek či románů, které kromě konkrétního příběhu mapují také vývoj lidstva v daném období.³⁶

Historie budoucnosti má určité styčné body s alternativní historií, která se však, na rozdíl od budoucnost mapující future history, zaměřuje na naši historii, ubírající se v dílech autorů jiným (alternativním) směrem. (Jakým směrem by se dějiny ubíraly kdyby...). Future history je založena na vizi budoucnosti a je proto ještě spekulativnější než alternative history, která může být založena (a často bývá) na reálných faktech.

Termínu future history poprvé užil John W. Campbell ve svém časopise *Astounding Science Fiction* v roce 1941, když takto pojmenoval SF prózy spisovatele R. A. Heinleina, který je dodnes považován za předního tvůrce historie budoucnosti.

Prvním autorem, který napsal pásmo příběhů, které lze označit za future history, byl však americký spisovatel Neil R. Jones se svými příběhy profesora Jamesona. K těm nejznámějším patří například povídka *The Planet of the Double Sun*, poprvé vydaná v časopise *The Amazing Stories* v roce 1932.

Mezi nejznámější světové autory historie budoucnosti pak patří především zmíněný Robert A. Heinlein (1907-1988), který společně s A. C. Clarkem a Isaacem Asimovem patří mezi tři nejvýznamnější autory SF literatury vůbec.

Heinleinův cyklus historie budoucnosti tvoří především řada povídek, které popisují alternativní vývoj lidstva od poloviny 20. století. V rámci tohoto cyklu tak autor například předpověděl atomové elektrárny či přistání na Měsíci. Celý povídkový cyklus začíná Heinlein povídkou *Linie života* (1939), která tak otvírá mapování budoucí historie lidstva. Příběh pojednává o uzavřené společnosti vědců, kteří nechtějí přijmout nové myšlenky a nové objevy.

---

³⁶ Informace o future history a jejích autorech v této kapitole jsou čerpány z následujících zdrojů: GIBSON, Robert. *Science Fiction Future Histories - Criteria for Success*. [online]. Sci-fi Factor. Dostupnost: <<http://scifi.fictionfactor.com/articles/futurehistories.html>>. MACEK, Petr. *Téma: Historie budoucnosti*. [online]. ScifiWorld. Dostupnost: <<http://www.scifiworld.cz/article.php?ArticleID=50>>.

Do cyklu následně Heinlein přispíval velmi pravidelně až do padesátých let. K nejznámějším povídkám, které vycházely především časopisecky, patří například *Občas to někde bouchne* (1940), *Zelené pahorky Země* (1947) či *Muž, který prodal Měsíc* (1951), kterým Heinlein cyklus zakončil. V roce 1966 pak autor vydává soubor **Minulost napříč budoucností**, kde shromažďuje všechny povídky cyklu.

Do future history lze jen zřídka zařadit samostatné knihy, které nejsou součástí žádné série. Přesto takové výjimky existují. Mezi nejlepší patří například postapokalyptický **Chvalozpěv na Leibowitze** (1960) spisovatele Waltera M. Millera, Jr. (1923-1996), který svými třemi částmi mapuje tři za sebou jdoucí etapy vývoje lidstva po globální katastrofě.

Zvláštní skupinou, kterou však také lze označit za future history, jsou knihy, které se spíše než o příběh a postavy zajímají o téměř až učebnicový zápis událostí budoucnosti lidstva. Jedním z nejznámějších děl tohoto typu má na svědomí H. G. Wells, který v roce 1933 publikoval materiál pod názvem **The Shape of Things to Come**, něco jako kroniku, která pojednává o globálním státu řízeném zvláštní diktaturou. Zajímavým faktem je, i vzhledem k údajnému Wellsovu členství v britských tajných službách, že tímto románem v podstatě předpověděl 2. světovou válku. Kniha je skutečně psaná jako publikace o historii. Obsahuje například četné poznámky pod čarou a odkazy na (většinou fiktivní) práce významných historiků.

Do oblasti future history přispělo svými vizemi i mnoho dalších významných autorů 20. století. Patří sem například série **Duna** (několik románů, které vyšly v letech 1965-1986) amerického spisovatele Franka Herberta (1920-1986). Děj série se odehrává v daleké budoucnosti, v době, kdy lidé opustili planetu Zemi a vytvořili galaktické Impérium. Impériu vládne padišáh imperátor Shaddam Corrino IV. a spolu s ním ovládají vesmír velké rody v čele s bohatými Harkonneny.

Významným tvůrcem future history je také američan Jerry Pournelle (nar. 1933). Jeho série **CoDominium** je klasicky pojatá military SF či Space opera s poměrně solidně propracovaným světem budoucnosti.

Vynikajícím cyklem přispěl do tohoto subžánru spisovatel Brian Stableford (nar. 1948), a to svou sérií románů s názvem **Emortality**³⁷. Dle vnitřní chronologie je prvním svazkem román **The Cassandra Complex** (2001). Jeho děj pojednává o nebezpečí rychle se rozvíjejících biotechnologií. Ty se totiž mohou stát hlavní zbraní v hrozící třetí světové válce, která může zničit lidstvo.

V souvislosti s future history lze zmínit také například dalšího amerického autora jménem Poul Anderson (1926 – 2001). Svůj vlastní cyklus stvořil v románech, které sjednotil do série s názvem **Psychotechnic League**, která velmi sugestivně popisuje lidstvo během a po třetí světové nukleární válce.

Výčet autorů future history by byl velice dlouhý. Svou historii budoucnosti často napsali také autoři, kteří se jinak věnovali trochu jiným subžánrům a oblastem SF nebo se u nich prvek science fiction objevuje jen okrajově. Mezi dalšími jmény by se v souvislosti s vlastní vizí budoucnosti lidstva jistě objevili i takoví velikáni jako například Isaac Asimov, Paul J. McAuley či Ursula K. Le Guinová.

Arkadský cyklus Ondřeje Neffa je jedinou českou kapkou v moři světové future history. Už z toho důvodu je důležité mu věnovat pozornost. Sice zatím není jasné, zda má Neffův cyklus šanci zařadit se k tomu lepšímu, co oblast světové future history nabízí (pokud si jednotlivá díla zachovají stoupající tendenci, domnívám se, že ano), nicméně je zcela jisté, že je to v českém prostředí počín velmi jedinečný.

3.3. Význam cyklu pro českou SF

Pokud jsem výše zhodnotil význam autora pro českou literární fantastiku, je nutné přistoupit také ke zhodnocení významu Arkadského cyklu pro českou literaturu a jeho zařazení do kontextu české literatury SF a F. Zapadá cyklus do tradice české sci-fi? Nebo jsou příběhy Kuby Nedomého a ostatních hrdinů v kontextu tradice české literární fantastiky zcela solitérní a jedinečné? Jaká jsou jednotlivá díla a jaké je subžánrové zařazení cyklu? To jsou

---

³⁷ Future history není jen záležitostí „Zlatého věku světové SF,“ jak by se mohlo zdát z výše uvedeného. Dokládá to například právě cyklus *Emortality*, který vznikl v rozmezí let 1998 – 2002.

otázky, kterými je nutné se zabývat dříve, než se pustím do samotného rozboru jednotlivých knih cyklu.

Na první z otázek není jednoduchá odpověď. Tradice moderní české sci-fi sahá do meziválečného období k takovým autorům, jako byl Karel Čapek či Jan Matzal Troska. Zatímco linie „Čapkovská“ si bere SF motiv především jako prostor pro otevření důležitých témat, linie, ve které působil J. M. Troska, obsahuje díla, ve kterých je SF motiv využit jako možnost pro „rozehrání *nejpodivuhodnějších napínavých dobrodružných příběhů*.“³⁸ Podle Aleše Langera přitom v dalších vývojových etapách převládá nejvíce ona dobrodružnější linie, zatímco Čapkův přístup je na nějaký čas upozaděn. Přesto se neztrácí a s postupem let se začíná stále častěji objevovat v dílech českých tvůrců SF literatury.

V době, kdy Ondřej Neff začíná vydávat svá první beletristická díla, už je onen reflexivní a myšlenkový proud v české SF opět zastoupen hned několika vynikajícími díly klasiků české fantastiky.

Neff se zpočátku zcela evidentně nechce pouštět do příliš náročných myšlenkových poselství. Ta totiž vyžadují více prostoru a Neff si je (zřejmě i vlivem jeho zkušeností novináře) přeci jen jistý především v oblasti povídky.

Proto první román Arkadského cyklu *Měsíc mého života* je spíše moderním sci-fi románem s prvotním účelem pobavit a jen několika prvky, které přesahují klasickou oddechovou četbu. Přestože není možné tvrdit, že dílo přímo navazuje na tradici započatou právě J. M. Troskou či Karlem Hlouchou, je zcela jisté, že kořeny Neffovy tvorby (a tedy i *Měsíce mého života*) mohou být inspirovány právě tímto proudem. Vždyť o díla a motivy Julese Verna se Neff zajímá už od počátků své tvůrčí činnosti (počínaje knihou *Podivuhodný svět Julese Verna*, kterou Neff vydává už v roce 1978, tedy mnoho let před *Měsícem mého života*, konče přepracováním několika příběhů Julese Verna ať už v rozhlasové či v knižní podobě). Tuto Neffovu „lásku“ k Verneovým příběhům, která se projevuje i využitím a rozvinutím některých prvků literatury tohoto typu v jeho prvotních dílech (především Marsovském cyklu), lze chápat jako pokračování toho, co zmínění autoři Hloucha, Troska a další začali.

---

³⁸ LANGER, Aleš. Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993. Praha: Triton 2006. ISBN 80-7254-857-3. s. 32.

Pokud tedy mluvím o tradici Verneovských příběhů v české literatuře (ke které vyzval vlastně už v roce 1883 Jan Neruda), je nutné zmínit jako jednoho z pokračovatelů této Verneovské tradice i Ondřeje Neffa. (Byť jeho přístup je rozhodně zcela jiný, odpovídající dnešní době, kdy by prosté kopírování příběhů Julese Verna samozřejmě ani v nejmenším neobstálo. V dnešní době jde především o přiblížení některých motivů J. Verna současné čtenářské komunitě a třeba i inovativní rozvinutí a zakomponování některých jeho prvků do soudobých děl.)

Měsíc mého života tedy rozhodně zapadá do tradice české SF. Dílo napsal autor, na kterého působilo hned několik vlivů. Jednak to byla láska ke klasickým fantastickým románům pro mládež (a díky ní i navázání na tradici těchto příběhů – byť upravenou na dnešní dobu), ale zároveň také snaha o to, se z nízkých měřítek této literatury vymanit a překonat ji, která se projevuje velmi klikatými příběhy jednotlivých částí, jenž jsou plné zvrátů a překvapení (což je pravý opak příběhů, které vycházejí z verneovek).

Přesto však *Měsíc mého života* zůstává především oddechovou četbou. Dílo teprve předznamenalo fakt, že románová tvorba Ondřeje Neffa, dosud určená méně náročným čtenářům, bude s postupem času nabývat na kvalitě. Možnosti, které Neff *Měsícem mého života* otevřel, si uvědomil až později, ale uvědomil si je včas. A tak zatímco v *Měsíci mého života* jsou veškeré motivy života na Luně, lidské společnosti, která je tak jiná a tak stejná ve své absurdní touze po moci a štěstí jako je ta dnešní, pouze načrtnuty, v dalších románech Arkadského cyklu dokázal, že vystavět plnohodnotný román, který, ač nenese (ani nemůže) tak údernou pointu, jako je tomu u jeho povídek, může zaujmout svou komplexností a propracovaností.

Že je Ondřej Neff autorem, který rozhodně nestagňuje, ale neustále se vyvíjí, dosvědčuje román *Reparátor*. Pokud *Měsíc mého života* zapadá z velké části do tradice české SF, *Reparátor*, byť ho také nelze označit za zcela solitérní dílo, je přece jen románem mnohem méně jednoznačným. Na rozdíl od *Měsíce mého života* zde totiž mnohem větší úlohu hrají Neffovy originální a často velice bizarní nápady. Přestože příběh Rona Astonvargy je i nadále velice silný a v popředí, propracovanost vedlejších popisů a nápaditost motivů je daleko zdařilejší. Navíc je knize přisuzován lehký kyberpunkový nádech (což je zajímavé vzhledem

k tomu, že Ondřej Neff, ač sám čistý kyberpunk nepíše, v roce 1987 svou přednáškou inspiroval české autory k napsání vlastních děl v tomto novém stylu, a tím se stal jedním z těch, kteří tradici českého kyberpunku u nás odstartovali).

„Byl to skutečně kyborg, ovšem poměr původní lidské tkáně vůči podpůrným agregátům byl rozhodně neobvyklý. Co zbylo z člověka? Hlava a snad část trupu. Na první pohled se nedalo odhadnout, co na trupu je originál a co karbonit. Plíce měl rozhodně umělé a o krevní oběh se starala pumpa, přečerpávající životadárnou tekutinu z trojice průhledných válců, v nichž vířily maličké bublinky čistého kyslíku. Ron se fascinovaně na válce díval. Krev vypadala, jako by se vařila.

„Je vám ten pohled nepříjemný?“ zeptal se Stařec.

„Ne,“ odpověděl Ron. „Spíš... nezvyklý.“

„Dnešní kybochirurgie má jiné postupy. Klonování, rekonstrukce tkání...“

„Jste dobře informovaný,“ poznamenala Brenda. Spíš to byla otázka, než konstatování.

Obrátil k ní prst, který mu sloužil jako zrak.

„Proto mě zdejší kmen přijal mezi sebe.“³⁹

Domnívám se, že román *Reparátor* nelze úplně zařadit do kyberpunkové literatury, byť některé prvky (více méně obyčejný hrdina v přetechnizovaném světě, kybernetické technologie, umělá inteligence, zápletky s detektivními motivy atd.) lze rozhodně označit za kyberpunkové. Nicméně román nelze zařadit ani do klasické dobrodružné „hard“ SF jako například *Měsíc mého života*. Ačkoliv je text dějově opět velmi bohatý, zásadní úlohu zde hraje Neffův důraz na technologie a motiv obchodování s právy, který čtenáře provází celým románem. Proto se domnívám, že *Reparátor* mírně vybočuje z klasického schématu děl Ondřeje Neffa a navíc díky své nejednoznačnosti (která však nemusí znamenat pouze záměr, ale naopak může značit autorovu nerozhodnost, kterým směrem chce román směřovat) není jednoduché román přesně zařadit do žádného subžánru fantastiky. Jistě, Neff používá stále podobné narativní postupy a také jazyková struktura díla je velmi podobná (byť učesanější) *Měsíci mého života*. I v *Reparátorovi* lze najít velmi rychlé (až klipovité) akční pasáže (které jsou často používány opět v kyberpunku, nicméně pro Neffa jsou typické), typicky Neffovské popisy prostředí na začátku odstavců či tvrdý jazyk, korespondující s charakterem hlavního hrdiny. Přesto hlavní devizou románu je originalita jeho motivů.

---

³⁹ NEFF, Ondřej. *Reparátor*. Praha: Corona 1997. ISBN 80-86116-00-X. s. 165.

Právě motivy jsou stěžejním a kvalitu určujícím prvkem díla, ať už je to ústřední motiv zákazu opravování či motiv obchodovatelnosti práv. Lze namítnout, že sám hlavní hrdina Astonvarga je hrdinou typickým, takřka schématickým, nicméně domnívám se, že *Reparátor* je na svém hlavním hrdinovi postaven daleko méně, než je tomu u jiných českých SF románů. Astonvarga je pouze prostředníkem, díky kterému může Neff zobrazovat budoucnost Arkádie.

Zajímavostí mohou být i náměty, které daly vzniknout románu *Reparátor*. Mezi ně patří například vesmírná závodní loď *Drakkar* z rozhlasové hry *Havárie Drakkaru* či Neffovy zakázané technologie, což je cyklus článků vycházejících v polovině devadesátých let v časopisu *Ikarie*.

Román *Rock mého života* je potom návrat ke kořenům. Neff v něm rozvíjí své postupy z *Měsíce mého života*. Lze říci, že *Rock mého života* se snaží zkombinovat zdařile napsaný dobrodružný příběh s originálními (zčásti detektivními) motivy a mnohem propracovanějšími pasážemi, nesoucími myšlenkové sdělení. Neff se v tomto románu tedy pokusil sjednotit do jednoho díla tři polohy své tvorby (akce, humor a myšlenka).

Povídky z Arkadského cyklu mají na poli české SF literatury rozhodně své nezastupitelné místo. Ovšem ne všechny. Domnívám se, že nejkvalitnějšími povídkami cyklu jsou ty, které vyšly ve sbírce *Zepelín na Měsíci*. V nich Neff konečně nechává volně působit svůj smysl pro mistrnou pointu, kterou lze na krátkém textu maximálně prodat. A to se autorovi daří. Význam těchto prvotních povídek pro českou SF je obrovský. Zatímco *Měsíc mého života* mezi díly české SF nikdy příliš čnít nebude, povídky *Zepelín na Měsíci* či *Lov na krysu* se mohou do české SF i dnes zapsat zlatým písmem především právě díky mistrné pointě a myšlenkovému sdělení (to však nenajdeme ve všech dílech cyklu), kterým se může pochlubit málokterý český SF román, natož povídka. (A to platí i pro některé další povídky autora, které nezapadají do cyklu.)

Povídky nejnovější už takové kvality nedosahují, byť i tak jsou spíše lehce nadprůměrné a rozhodně jsou plnohodnotnou součástí cyklu. Je zde však znát spíše stagnace oproti románům cyklu, jejichž kvalita postupně stoupá. Proto zatímco Aleš Langer před lety o povídkové tvorbě Ondřeje Neffa napsal, že „*postup od jednoduchých textů, napsaných zřejmě pod vlivem okamžitého nápadu, k myšlenkově závažnějším, textově propracovanějším a kompozičně*

vyrovnanějším povídkám je u Neffa zcela zřejmý,⁴⁰ já mohu jen dodat, že se tento fakt mění a přesunuje postupně do Neffovy tvorby románové. Je to zřejmě logické, pokud mluvíme o literárním posunu autora a jeho upouštění od rychlého, pouze „nápadového“ psaní a lepší se schopnosti dostatečně se věnovat delším textům.

Zatímco *Měsíc mého života* má z hlediska literárních kvalit pro českou fantastiku daleko menší význam než pro cyklus samotný a *Reparátor* je především poměrně zdařilým pokusem o zanesení nových prvků do série, ale tápe na hranici kyberpunkového románu a klasického díla cyklu, *Rock mého života* je zatím vrcholným dílem série, které má šanci zapsat se do dějin české fantastiky. A stejně tak i první Arkadské povídky.

Otázkou ale zůstává, do kterého subžánru science fiction lze zařadit Arkadský cyklus jako takový. Výsledek zkoumání je nejednoznačný. Arkadský cyklus v sobě skýtá hned několik prvků různých subžánrů science fiction. Kromě zmíněné future history cyklus obsahuje především prvky hard SF (velké množství technologií budoucnosti), zmíněného kyberpunku (největší měrou v *Reparátorovi*), antiutopie či některé prvky tzv. soft SF (byť je to termín již téměř nevyužívaný. Přesto hlavně prvky podrobného obrazu společnosti či prokreslenosti hrdiny a zápletky má cyklus s tímto subžánrem společný).

Význam jednotlivých románů cyklu pro českou science fiction literaturu roste v závislosti na postupném literárním vývoji autora. Ale sehrává nějaký zásadní význam sám Arkadský cyklus jako takový? Domnívám se, že tím nejzásadnějším, čím cyklus přispívá české SF literatuře, je originalita a fakt, že je to jediný takto rozsáhlý cyklus historie budoucnosti, který česká literatura má. Jistě, najdeme i další české autory, které se tomuto subžánru blíží. Za zmínku jistě stojí vynikající trilogie Valhala Františka Novotného. Ovšem tu lze označit spíše za alternativní dějiny než za historii budoucnosti. Novotný se v ní totiž zaměřuje na druhou světovou válku a události po ní.

Význam Arkadské série jako jediného takto rozsáhlého cyklu, zařaditelného do future history, je proto nezpochybnitelný. Pokud se k tomu přičte nejprve průměrná (či v povídkách

---

⁴⁰ LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton 2006. ISBN 80-7254-857-3. s. 201.

vysoce nadprůměrná) a postupně se zvyšující literární kvalita jednotlivých děl cyklu, stává se Arkadský cyklus jednou z nejzásadnějších sérií české science fiction.

Přesto samozřejmě Ondřej Neff není dokonalým spisovatelem a jeho Arkadský cyklus, ač významný pro naše poměrně malé literární prostředí, se co do literárních kvalit zatím nemůže řadit mezi přední díla světové future history.

4. Rozbor Arkadského cyklu

4.1. Arkadský cyklus na pozadí doby

Při bližším zkoumání Neffova Arkadského cyklu je nutné si uvědomit, mimo jiné i závislost jednotlivých děl na době, ve které byla napsána a vydána. Je nutné díla zhodnotit a ukázat, jak se cyklus s postupem času vyvíjel.

Typickou ukázkou závislosti díla na době je doba před rokem 1989 - komunistický režim. Díla vydaná do roku 1989 musí být jistě trochu odlišná od těch pozdějších, a to nejen kvůli, zatím poměrně nevypsánému stylu autora, ale i kvůli podmínkám a okolnostem, za kterých předrevoluční díla vznikala. Mým cílem je ale ukázat, že pomyslné dobové dělení Neffovy literatury (tedy nejen Arkadského cyklu) může být mnohem složitější.

Rozdělení na díla psaná za komunismu a díla psaná po pádu železné opony totiž dnes už neobstojí. Je nutné se zamyslet nad tím, zda díla vydaná v 90. letech nemohou mít jiný charakter než díla nejnovější. Při tomto zamyšlení je však nutné brát v potaz nejen literární, politické, geografické a sociální podmínky, v nichž autor psal, ale také postupný literární vývoj autora, který se v kvalitě děl bezpochyby odráží. Je ovšem samozřejmé, že i tvorba Ondřeje Neffa v pozdější době kolísá a mezi vynikajícími díly lze najít i příběhy kvalitou průměrné nebo i podprůměrné.

Rozdělme díla Arkadského cyklu do tří pomyslných kategorií. Tou první je hranice roku 1989. Díla vydaná do tohoto data mají určitá specifika hlavně z hlediska vyjadřovacích prostředků a jazykové výbavy autora. Ve stylu autora, který na poli *vědeckofantastické* literatury začíná publikovat začátkem osmdesátých let, lze najít stopy totalitního režimu, práci redaktora v Mladé frontě, jeho skryté vyjadřování absurdity a nesmyslnosti režimu ve kterém žil, autorskou nezkušenost s delším textem a další vlivy, o kterých však můžeme jenom spekulovat. Neff osmdesátých let je Neffem, který začíná nalézat novou cestu své seberealizace. Zatím činí první vrávoravé krůčky do světa literární tvorby. Ty jsou poznamenány silnou touhou po vyjádření, ale nepřilíš dokonalou řemeslnou zručností.

Neff naštěstí měl na koho navazovat. Česká literatura mezi lety 1968 a 1989 nenabízela příliš možností, jak svobodně a přitom bezpečně vyjádřit svůj skutečný názor či skrytě poukázat na problémy společnosti. Jednou z těch mála možností byla vědecko-fantastická literatura. Tedy literatura, navazující na několik etap české sci-fi, které tvorbě sedmdesátých a osmdesátých let předcházely.

Nejprve je to meziválečná tvorba, kterou Aleš Langer označuje za první etapu české sci-fi. Lze do ní zařadit Karla Čapka, Jana Weisse a další, kteří „považovali tento typ literatury za účinnou formu společenské reflexe“⁴¹ či naopak například Karla Hlouchu, J. M. Trosku a další, kteří sci-fi spíše než k reflexování, používali jako prostor pro „rozehrání nejpodivuhodnějších napínavých dobrodružných příběhů.“⁴²

Druhou etapu Langer umísťuje do období od let poválečných až do konce let padesátých. V souvislosti s tímto obdobím zmiňuje především dvojici Faulkner – Charous či Vladimíra Babulu.

Ve třetí etapě pak tvoří především Josef Nesvadba, na kterého později navazují další autoři, zaměřující se ve svých dílech hlavně na psychiku a morálku člověka: Jaroslav Veis, Zdeněk Volný, Ludmila Freimanová a další. Jako solitér působí v poválečné české sci-fi také Ludvík Souček, publikující v oblasti *vědeckofantastické* literatury především v šedesátých a sedmdesátých letech. Jeho román *Cesta slepých ptáků* dnes patří k tomu nejlepšímu, co se kdy na poli české sci-fi objevilo. Právě Ludvík Souček se velkou měrou zasloužil o zpopularizování žánru, které se projevilo hlavně začátkem osmdesátých let, paradoxně po Součkově smrti.

A v té době začíná svou žánrovou tvorbu také Ondřej Neff. Do jeho předrevoluční tvorby řadíme odborné práce *Něco je jinak*, *Tři eseje o české sci-fi* a *Všechno je jinak*, první díl Marsovského cyklu *Jádro pudla*, povídkové sbírky *Vejce naruby* a *Čtvrtý den až na věky* a hlavně první knihu Arkadského cyklu *Měsíc mého života*. Do tohoto tvůrčího období však

---

⁴¹ LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton 2006. ISBN 80-7254-857-3. s. 32.

⁴² Tamtéž.

patří také *Pole šťastných náhod*, druhý díl Marsovského cyklu *Čarodějův učeň* a povídkové sbírky *Zepelín na Měsíci* a *Vesmír je dost nekonečný*, byť tato díla vyšla až po roce 1989.

V rámci Arkadského cyklu nás v první oblasti – tedy v oblasti Neffovy předrevoluční tvorby – zajímají dvě díla. Jsou to román *Měsíc mého života* a sbírka povídek *Zepelín na Měsíci*, ve které najdeme tři povídky, které se řadí do cyklu. Jsou jimi *Ano, jsem robot*, *Lov na krysu* a ústřední *Zepelín na Měsíci*.

Všechna tato díla spojuje Neffův typický smysl pro detail a rychlý styl vyprávění. Oproti pozdějším textům v nich však lze vyzorovat jisté ukrývání některých kritických náhledů na tehdejší společnost. Zdaleka nejvíce je tento fakt vidět v *Měsíci mého života*, který na první pohled obsahuje méně zajímavých motivů než román z opačného pólu autorovy tvorby *Rock mého života*, ale při podrobnějším zkoumání už toto tvrzení není tak jednoznačné. V *Měsíci mého života* totiž lze najít i témata narážející na palčivé problémy komunismu, ať už úmyslně, či ne (to však ponechme jinému zkoumání, pro tuto práci je důležité, co čtenář může skutečně v díle najít, ne studium toho, zda to tak autor opravdu myslel):

„Vězeň má dost času. Je to snad to jediné, co mu nechají, - čas. Domnívají se, že s nimi spolupracuje, že funguje jako duši leptající louch. Snad je to i pravda v případě nováčků. Já jsem měl po čtyřech týdnech věznění duši tak rozleptanou, že pro nějaký louch už z ní mnoho nezbylo.“⁴³

Autor mimoděk vystihuje to, co v tehdejší době pociťuje mnoho lidí. Stejně tak si dnešní čtenář může jako dobovou reflexi vysvětlovat i pasáž, ve které hlavní hrdina Kuba Nedomý vysvětluje rozdíly mezi habitatem Arkádie a kosmickou stanicí Lagrang:

„Zvolna ze mě padala tíseň, kterou jsem si neuvědomoval, dokud mi zatěžovala ramena. Brzy jsem pochopil, v jakém zásadním rysu se Lagrang liší od Arkádie: zde bylo všechno v pohybu, lidé byli činorodí, měli nějaký cíl a pracovali, aby ho naplnili. Kdežto obyvatelé Arkádie? Ti jenom žvanili o velkých cílech, grandiózních úkolech, obětech jednotlivce vůči celku.“⁴⁴

Jakési ztotožňování Arkádie s tehdejším socialistickým státem je patrné i v mnoha dalších částech románu a v několika povídkách. Vždyť už samotné budování Arkádie, o kterém se autor zmiňuje na začátku *Měsíce mého života*, silně připomíná plnění pětiletých plánů a upevňování

---

⁴³ NEFF, Ondřej. *Měsíc mého života*. Praha: Práce 1988. s. 196. bez ISBN.

⁴⁴ Tamtéž. s. 211.

nového socialistického státu. V *Měsíci mého života* se také (logicky) kolegové oslovují soudruzi a najdeme tam i mnoho dalších prvků socialistického vlivu.

Jisté motivické příklady však můžeme najít i v povídkách. Například povídka *Zepelín na Měsíci* svou absurditou dopravního prostředku, který by fungoval i ve vzduchoprázdnu, nabízí hned několik motivů, které lze pochopit i jako rafinovanou kritiku režimu.

„Nádherný snílek Mauser háže rukavici do tváře oficiální vědě. Jediný se postavil proti historickému nátlaku spiknutí mužů a žen, kteří uzurpují právo na klíče k pokladnici lidského vědění.

I v minulosti žili takoví lidé.

Věřili, že pára je schopna konat práci, a nedbali výsměchu akademiků. Věřili na kameny padající z nebe. Věřili na myslící stroje. Až ve šlépějích těchto nádherných snů se bédně vlekli otroci oficiální vědy. Síla snu je je donutila přistoupit na argumenty snů. Někdy ale akademici zvítězili a snůlka umučili. Charles Fort, Erich von Däniken, Emilie Strinbergová, Dan Komaf – každá generace poznala svého mučedníka snu, poznala ho a milovala, ale to už bylo pozdě.“⁴⁵

Druhá etapa Arkadského cyklu zahrnuje díla cyklu 90. let s přesahem až do roku 2003 k povídce *Kukaččí vejce*. Stěžejním dílem etapy je román *Reparátor*, který jako jeden z mála děl Arkadského cyklu nesleduje životní příběhy ústřední postavy Kuby Nedomého, ale popisuje dobrodružství Rona Astonvargy, reparátora ve světě, kde je zakázáno opravovat věci a kde každý může obchodovat se svými právy.

Do druhé etapy Arkadského cyklu je dále nutné zařadit povídky *Hlídka 2*, *Hlídka 3*, *Varianta číslo tři* a již zmíněnou povídku *Kukaččí vejce*.

Devadesátá léta znamenají postupný nárůst konkurence v oblasti sci-fi. Do povědomí se stále častěji dostávají i další subžánry literární fantastiky, jako je fantasy a horor. I o sci-fi je však nadále zájem a vznikají nakladatelství specializující se pouze na literární fantastiku. Objevují se nové tváře české fantastiky, jsou vydáváni u nás dosud nepublikovaní zahraniční autoři a ze základů, které vznikly v osmdesátých letech, roste poměrně silná fanouškovská základna. Autoři, kteří byli aktivní i před revolucí, cítí příležitost a také nadále publikují.

Ačkoliv se druhá etapa Arkadského cyklu projevuje uvolněním a větší originalitou zvolených motivů, provází ji také větší rozkolísanost kvality jednotlivých děl. Je to zřejmě

---

⁴⁵ NEFF, Ondřej. *Zepelín na Měsíci*. In.: *Dvorana zvrhlosti*, Praha: Mladá fronta 2004. ISBN 80-204-1105-4. s. 232.

dané tím, že tvorba Ondřeje Neffa se zaměřuje až do roku 1997, kdy vychází *Reparátor*, na jiné literární SF projekty. Ondřej Neff se zapojuje do fandomových záležitostí, publikuje v časopisech a především pracuje na své trilogii Milénium. Té autor věnuje v první půlce 90. let mnoho času.

Do Arkadské série proto Neff přispívá před *Reparátorem* pouze několika povídkami, jejichž kvalita však nedosahuje těch, které vydal v *Zepelínu na Měsíci*. Přestože se autor v mnohých dílech zdokonaluje (trilogie Milénium a následně *Reparátor* mají rozhodně nezpochybnitelné literární kvality) a některé motivy, které vkládá do svých děl, jsou oproti těm v jeho předchozích dílech nezvykle svěží a originální, Neffovy povídky jsou obecně slabší a často vypouštějí, tolik obdivovanou složku originálního tématu a vybroušené kritiky, a tím zůstávají spíše klasickou oddychovou četbou.

Nejprve je to povídka *Hlídka 2*, která poprvé vychází v časopisu *Ikarie* v roce 1994. Neff v ní čtenáře přesvědčuje o tom, že hodlá naplno využít potenciál, který nastartoval svými předchozími díly Arkadského cyklu. V textu tak využívá povídku A. C. Clarka *Hlídka* a rozvíjí děj svým typickým způsobem. Přesto je povídka spíše průměrným příspěvkem do Arkadského cyklu. *Hlídka 3* pak s odstupem několika desítek let navazuje na *Hlídku 2*, nicméně řemeslným zpracováním ji převyšuje a stává se tak zřejmě tím nejlepším z povídkové tvorby Arkadského cyklu 90. let, co autor publikoval. Povídka je kvalitní především díky velmi dobrému zpracování charakteru Kuby Nedomého, v němž dokonce zaznamenáváme jistý posun v jeho myšlení.

Varianta číslo tři je pak eroticky laděnou povídkou, která je spíše kratší hříčkou, jež srovnání s nejlepšími povídkami Arkadského cyklu nesnese. Poslední povídkou, kterou lze do kategorie zařadit, je *Kukaččí vejce*, společně s *Hlídkou 3* nejlepší povídka druhé etapy cyklu. Nenabízí sice žádné skryté poselství, nicméně parafráze známé pohádky o otesánkovi je minimálně z hlediska řemeslného zpracování na vynikající úrovni.

Tím zásadním pro Arkadský cyklus je v devadesátých letech především román *Reparátor*. Neff v něm nepřímou navazuje na své oblíbené téma zakázaných technologií, o kterých psal v polovině devadesátých let pro časopis *Ikarie*. Děj románu je posunutý o sto let dále, tedy se odehrává později než příběhy ústředních postav cyklu Kuby Nedomého a Dědka Čucháka.

Reparátor staví Arkadský cyklus do toho nejlepšího světla české SF, a to hlavně svým lehkým kyberpunkovým nádechem, originálními nápady a smyslem pro detailní popis. Velmi neotřelým nápadem je například společnost postavená na volném obchodování s právy jednotlivce, včetně práva na život.

V díle najdeme i typicky „neffovské“ začátky odstavců a kapitol, které známe z *Měsíce mého života* a později *Rocku mého života*. Autor v nich velmi promyšleně uvádí následný děj dosti podrobným a obvykle i vtipně podaným popisem nějaké absurdní části života na Arkádii:

„Byli v ofisu sami, oficista a on, nikdo jiný. Pult, za ním regály se starými krámy. Na stěně mhoural ušmudlaný planskrín s ceníkem práv, podle tloušťky vrstev špíny se dalo odhadnout, která práva lidé prodávají nejčastěji, právo na aktivní i pasivní politický život shazoval každý, sotva dosáhl plnoletosti,...

...Překvapivé množství občanů se vzdávalo práva na pohlavní život, přičemž jeho výkupní cena byla kupodivu mnohem nižší, než kupříkladu práva na cestování i v rámci systému světů.“⁴⁶

Popřípadě nějakým filosofickým uvažováním hlavního hrdiny :

„Smůla se mu v poslední době lepila na paty s nepříjemnou důsledností. Mohla by už s tím přestat. Smůla i štěstí jsou běžci na střední vzdálenost, žádní maratónci, a rádi si předávají místo ve vedení. Pokud ovšem člověk není blbej a nerozhodne se štěstí podporovat. To se pak smůla nasere a usadí se v čele a je tam furt.

Ron se naučil s oběma vycházet a když se vedení zmocnila smůla, trpělivě čekal, až ji běh v čele omrzí. Podle jeho zkušeností by už měla být u konce s dechem.“⁴⁷

Do třetí etapy Arkadského cyklu zatím spadá pouze román *Rock mého života* a jedna povídka s názvem *Lunární potápěč*. Poslední vývojová etapa Arkadského cyklu se od předchozí liší hned v několika aspektech.

Tím nejdůležitějším je definitivní nalezení autorského postoje k cyklu. V devadesátých letech se autor cyklu tolik nevěnoval a zřejmě příliš nevěděl, jak ho uchopit. *Reparátor*, byť kvalitou na dobré úrovni, ukázal, že autor nedokáže přesvědčivě přivést nové ústřední postavy do cyklu. Ron Astonvarga se sice snaží být originálním plnohodnotným hrdinou, ale ve své

---

⁴⁶ NEFF, Ondřej. *Reparátor*. Praha: Corona 1997. ISBN 80-86116-00-X. s. 40.

⁴⁷ Tamtéž. s. 12.

podstatě pouze kopíruje Jakuba Nedomého a přebírá jeho charakterové vlastnosti a výrazové prostředky.

S románem *Rock mého života* se Ondřej Neff vrací stylem cyklu na začátek, tedy k *Měsíci mého života* a povídkám ze sbírky *Zepelín na Měsíci*, ale řemeslným zpracováním rozvíjí kvalitu svého *Reparátora*. Místo vymýšlení nových postav se autor vrací zřejmě natrvalo k těm ústředním a snaží se je (nutno říci, že zdařile) prokreslovat a rozvíjet.

Zřejmý je i posun autora. Zatímco v první etapě jeho tvorby hrály prim povídky, které lze považovat za vysoce kvalitní i ve srovnání s celou českou literární sci-fi, ve druhé etapě už se nositel kvality postupně přesunul do románové oblasti. Proto jak *Reparátor*, tak *Rock mého života* jsou, ve srovnání s povídkovou tvorbou Arkadského cyklu, zdařilejší. Poslední publikovaná povídka, akční, detektivní příběh *Lunární potápěč*, je sice kvalitou nadprůměrná, nicméně významové hloubky povídek *Zepelín na Měsíci* či *Lov na krysu*, nedosahuje.

Zatím nejvýznamnějším dílem cyklu je tedy *Rock mého života*, jehož knižně vydaná verze vznikla ve třetí etapě Arkadského cyklu. (Autor na svých stránkách zveřejnil také pracovní verzi, která vznikala už v devadesátých letech, nicméně jsem se rozhodl nebrat jí v potaz.)

Samozřejmě na rozdělení děl cyklu do těchto tří etap mají vliv i další okolnosti, nejen čistě literární. Jsou to různé vnější vlivy (často politické), pod kterými autor svá díla píše. Ať už je to zmíněný komunistický režim, kupónová privatizace v devadesátých letech (viz. obchod s právy v románu *Reparátor*, sám autor tento prvek přirovnává právě ke kupónové privatizaci) či válka s terorismem přicházející s počátkem tisíciletí. Že je takováto etapizace tvůrčích období autora cyklu zcela oprávněná, potvrzuje i sám autor, když v článku *Arkádie, má láska* mluví o *Rocku mého života* :

*„Předcházel mu cyklus článků, který vycházel v Ikarii a v němž jsem popisoval ‚dějiny dobývání Měsíce,‘ tedy vznik habitatů na Měsíci a popis toho, co se kolem nich dělo. Už tenhle přípravný materiál vznikl v úplně jiné atmosféře než Měsíc (ten jsem psal ještě za starého režimu), i než Reparátor a spřízněné povídky. Bylo to po jedenáctém září 2001 a taky po Husajnovu svržení a vypuknutí války s terorismem.“*⁴⁸

---

⁴⁸ NEFF, Ondřej. *Arkádie, má láska*. [online]. The Magazine of Fantasy & Science Fiction, 31.05.2008 [cit. 2009-02-10]. Dostupnost: <http://www.fandsf.cz/index.php?page=10&id_clanek=142>.

4.2. Měsíc a Rock mého života

Arkadský cyklus tvoří především jeho dva základní kameny, romány *Měsíc mého života* a *Rock mého života*. Tato dvě díla mi poslouží jako ohraničení cyklu. Vždyť *Měsíc mého života*, první dílo cyklu, dělí od *Rocku mého života*, který cyklus dosud románově uzavírá, osmnáct let.

Komparace těchto dvou děl jistě poslouží k ukázání základních vývojových rysů literárního projevu Ondřeje Neffa. Nejprve je ale nutné podívat se bližším pohledem pouze na román *Měsíc mého života*. Nové revidované vydání románu z roku 2007 se totiž od první vydané verze v některých ohledech liší a je nutné základní rozdíly pojmenovat a rozhodnout se, která verze textu je pro účely rozboru cyklu vhodnější.

Změny, které přinesla revize *Měsíce mého života*, se nejvíce týkají poslední (krátké) části románu. V ní rozmlouvají dva staří přátelé: Jakub Nedomý a Dědek Čuchák. Jejich ironický dialog o absurdnosti politických uskupení byl v novém vydání textu mírně rozšířen. Klasickým příkladem vhodného rozšíření textu je například vnesení myšlenky týkající se manipulovatelnosti a stádnosti člověka, kterou autor v *Měsíci mého života* jen mírně naznačoval. Znat je to například v části textu, kde postavy rozmlouvají o nové politické skupině:

„Pomalů jsem otočil navijákem. Pohyb návnady může drafta zlákat.

„Chtěli by nás do vejboru.“

„Ještě nejsme v tom jejich spolku. Jak že se to jmenuje?“

„Svaz Průkopníků.“

„Svaz Průkopníků, můj ty bože.“

Mohli by si dát jiný název. Fundamentalisté. Bojovníci na zdravotní frontě. Nová Hranice. To byly názvy. To dunělo jako zvon! Ale Svaz Průkopníků?“⁴⁹

Neff toho v novém vydání využil a text rozšířil:

„Pomalů jsem otočil navijákem. Pohyb návnady může drafta zlákat.

„Chtěli by nás do Vejvodu.“

„Ještě nejsme v tom jejich spolku. Jak že se to jmenuje?“

„Svaz Průkopníků.“

„Svaz Průkopníků, můj ty bože.“

---

⁴⁹ NEFF, Ondřej. *Měsíc mého života*. Praha: Práce 1988. s. 221. bez ISBN.

*Mohli by si dát jiný název. Fundamentalisté. Bojovníci na zdravotní frontě. Nová Hranice. To byly názvy. To dunělo jako zvon! A za nového dunění mohutná buzerace těch, kteří neduněli. Zase se to dunění ozývá, zatím jen z dálky, poznenáhlu... Proč to vždycky začne znovu? Proč lidi vždycky lezou do stejné kaše s novým názvem?*⁵⁰

Ironické povzdechnutí, pesimistický vhled do budoucnosti, to jsou aspekty, které v dílech Ondřeje Neffa byly vždy, nicméně teprve v těch posledních jich autor dokázal plně a vhodně využít.

Tím nejdůležitějším, co v této kapitole Neff změnil, je ale samotné označení toho, kde byl příběhově dialog zaznamenán. V původním textu vedou obě hlavní postavy tento dialog na planetě Uma kdesi v daleké soustavě, což může značně měnit náhled čtenáře na vztah Kuby Nedomého k Arkádii. Z dalších děl cyklu vyplývá Nedomého silné pouto k Arkádii. S tím se však závěr *Měsíce mého života*, kde Nedomý Arkádii nakonec opustí, příliš neslučuje. Zřejmě z tohoto důvodu a také i proto, aby tento fakt příliš nenarušoval dataci historie Luny, autor tento údaj v revizi textu pozměnil a dialog umístil do stejného data, ale na jiné místo - do zábavního parku na Luně.

V textu celého románu došlo také k některým změnám. Pokud nyní vynechám drobnější změny stylistické a jazykové, které se v textu přirozeně také objevují, ale nemají pro naše srovnání větší význam, je nutné se zmínit o tom, jak se autor vypořádal se zastaráváním textu. Ten byl totiž napsán ještě v době totalitního režimu a na textu je to znát.

„Nikdo vás nenutí, abyste pracoval v Československé těžební, soudruhu... soudruhu...“

*„Jakub Nedomý. Bez vyznání. Chcete, abych vám to podepsal?“*⁵¹ vzpomíná hlavní hrdina na své naverbování na Zemi v okamžiku, kdy už existuje jen malá naděje, že se dostane zpět.

Autor se však s problematikou padlého komunismu vypořádal chytře a zcela v duchu „alternativní historie“, která zde ještě navíc plyně přechází do již zmíněné future history. Pozměnil totiž některé části textu tak, aby z něj vyplývalo, že komunismus v roce 1989 skutečně skončil, ale v prvních desetiletích nového tisíciletí se znovu vrátil.

„Jen at' se ti žluťasové mezi sebou mydlej, bude na Zemi o jednu poušť víc, Střední východ je pokrytej radioaktivní skleněnou deskou, Afrika přišla o tu špičku dole, kterou vidíte na

⁵⁰ NEFF, Ondřej. *Měsíc mého života*. Praha: Mladá fronta 2007. ISBN 978-80-204-1534-9. s. 225.

⁵¹ NEFF, Ondřej. *Měsíc mého života*. Praha: Práce 1988. s. 36. bez ISBN.

starejch mapách a Severní Amerika už není s tou Jižní spojená a Nověj Sovětskej svaz zavedl v půlce Evropy tu Zónu Prosperujícího Socialismu,...“⁵²

Novodobý komunismus pak Neff doslova označuje jako novosocialismus a mistrně zvýrazňuje politickou hrozbu, která je dnes více než živá.

Nově upravený text *Měsíce mého života*, který vyšel necelý rok po *Rocku mého života*, je tedy o něco málo kvalitnější a aktuálnější a Neff se v něm minimálně pečlivostí při tvorbě textu více blíží své novější tvorbě, jako je například právě *Rock mého života*. Vždyť v původním textu si autor ještě plně neuvědomoval, do jaké míry se své historizované budoucnosti bude věnovat i nadále a jaké možnosti mu nabízí.

Jaký text nám však lépe poslouží pro účely srovnání s *Rockem mého života*? Jsem přesvědčen, že vhodnější bude použít text původní. Vždyť právě na něm, v kontrastu s novým *Rockem mého života*, lze rozhodně nejlépe zdokumentovat rozdíly mezi oběma romány, které ohraničují cyklus.

K relevantnímu porovnání obou textů je vhodné nastínit zápletku obou děl. U *Měsíce mého života* je to poněkud složitější, neboť se román skládá ze čtyř částí, z nichž každá má název *Průkopníci*, ale každá jiný děj, který nikdy přímo nenavazuje na ten předchozí. Proto je kniha také někdy považovaná spíše za sbírku čtyř povídek.

V první části *Měsíce mého života* vzpomíná ústřední postava cyklu Jakub Nedomý na události v roce 2045, kdy na Luně pracoval jako horník. Na práci se přihlásil dobrovolně s vědomím, že může nastat situace, která ho přinutí zůstat na Měsíci navždy. To se nakonec skutečně stává a Nedomý vinou války na Zemi zůstává na Měsíci. Žádné pokusy o útěk ho nezachrání (naopak je sám málem popraven našťvanými horníky) a on na rozdíl od mnoha ostatních dělníků zůstává na Luně.

V druhé části románu má už Jakub Nedomý se svým přítelem Dědkem Čuchákem v Arkádii zřízenou dílnu se starožitnostmi, které tam také zručně padělají. Nedomý se zúčastní natáčení iluzinu, obdoby dnešních filmů, postavené na přenášení emocí. Nakonec se odměnou za účast na náročném natáčení dozvídá, že kat, který ho měl v první části popravit a

---

⁵² NEFF, Ondřej. *Měsíc mého života*. Praha: Mladá fronta 2007. ISBN 978-80-204-1534-9. s. 10.

po jehož totožnosti Jakub s touhou po pomstě dlouhou dobu pátral, je jeho nejlepší kamarád, kyborg Dědek Čuchák.

Ve třetí části se Kuba zapojí do spleťtých politických událostí, které souvisejí s pokusem s pokusem organizace Nová hranice o politický puč v Arkádii. Kuba Nedomý se do sítí organizace, která v mnohém připomíná někdejší fašistická hnutí, zaplete více než by chtěl a dostane se dokonce do vězení, kde málem přijde o rozum.

Čtvrtá část je pouze jakýmsi krátkým povzdechnutím nad lidskou ovlivnitelností, kdy Kuba Nedomý a Dědek Čuchák při lovení ryb rozmlouvají o nové politické organizaci.

Rock mého života má podobnou kompozici jako *Měsíc mého života*. Je však daleko rozsáhlejší a je tvořen třemi částmi – *Elvisova smrt*, *Elvisův koncert* a *Elvisovo narození*, které na sebe tentokrát navazují, a proto román působí mnohem uceleněji než *Měsíc mého života*.

Nejnovější románový příběh z Luny v sobě spojuje science fiction drama s detektivním příběhem a odhaluje pravou identitu Elvise Presleyho a obrovské spiknutí, které může zničit celou Arkádii.

Jakub Nedomý opět vypráví příběh jako retrospektivu. V první kapitole se přitom dozvíme část příběhu, ke kterému se musíme teprve postupně propracovat. Už z toho je zřejmé, že Neff, který od *Měsíce mého života* nabral mnoho zkušeností s psaním SF, učinil po stránce kompoziční, fabulační a narativní velký krok kupředu. Zápletka s Elvisem Presleym, zcela evidentně záměrně absurdní, je však promyšlená a nepostrádá originalitu, údernost, nečekané pointy a zvraty tolik příznačné hlavně pro povídkovou tvorbu Ondřeje Neffa.

Román je svou stavbou zcela profesionální. Neff už nepředkládá pouze tok myšlenek a nápadů, kterým v *Měsíci mého života* chybělo lepší promyšlení, provázání a učesanost. Tentokrát už se ke svému, jistě velmi spontánně napsanému, textu vrací a pečlivě ho promýšlí, rozvíjí a propojuje jednotlivé jeho části. V konečné fázi je to na románu velice znát. Zatímco *Měsíci mého života* chyběly pečlivější korektury (z části napravené ve zmíněném revidovaném vydání), *Rock mého života* nedostatečnou pečlivostí a kontrolou textu netrpí.

Neff v posledním Arkadském románu naplno ukazuje, proč je považován za jednoho z nejlepších českých spisovatelů science fiction. Vše, co v *Měsíci mého života* autor načil, v *Rocku mého života* rozpracoval s daleko větší pečlivostí a promyšleností. Fakt, že *Rock*

mého života pokračuje a rozvíjí to, čemu *Měsíc mého života* byl pouze úvodem, je zřejmě prvním zásadním rozdílem mezi oběma romány a také zřejmě první odpovědí na otázku, v čem je dnešní Ondřej Neff jiný než ten z konce 80. let. Dnešní Neff je obratnější. Zvládá lépe řemeslo a doslova se „naučil“ psát stejně dobré romány jako povídky.

Rozpracování témat, načatých už v prvních dílech Arkadského cyklu, je pro *Rock mého života* typické. Výborně lze tento fakt vyčíst například z popisů absurdního systému, který panuje v Arkádii, či z názorů hlavní postavy Kuby Nedomého. Ten se v *Měsíci mého života* považuje za realistu :

„V životě platí zásada Velikého Jinak.

Optimisté věří, že všechno dopadne dobře, a pesimisté, pevní ve své víře v neblahé vyústění všech dějů, se jim smějí. Asi jsem realista, protože věřím, že všechno dopadne jinak, než si člověk představuje, ať už lépe nebo hůře.“⁵³

Zato v *Rocku mého života* už přemýšlí i o štěstí a změně :

„Co je štěstí? Štěstí je malá změna k lepšímu. Trvalé štěstí je nesmysl, není žádné trvalé štěstí. To jako když vás v obchodáku lákají na trvale snížené ceny. To je přece nesmysl. Zlevnění znamená, že něco stálo deset reálů a dnes to stojí devět reálů. Ještě zítra to bude zlevněné zboží, ale pozítří a za týden to bude prostě zboží, které stojí devět reálů a za měsíc budete nadávat na neslychanou drahotu, že to stojí devět reálů a mělo by to stát osm.

Se štěstím je to stejné.

Změna nesmí být moc veliká, protože velké změny člověka vyvedou z rovnováhy, a vyvedení z rovnováhy není štěstí, ale opru, takže moc velkou změnou k lepšímu si člověk tak zamotá hlavu, že je to spíš změna k horšímu.“⁵⁴

Neff je zcela nepochybně mnohem vyspělejší také po řemeslné stránce. Děj *Rocku mého života* je složitější, propracovanější. Neff navíc zvolil kombinaci science fiction a detektivní zápletky, což mu umožňuje stavět ústřední postavy do nových situací, ve kterých se mu daří mnohem lépe prokreslit jejich charakter. Díky tomu už nepůsobí tak jednoduše a přímočaře, jako tomu bylo u *Měsíce mého života*. Tam tímto „nedostatkem propracovanosti“ trpěly hlavně vedlejší postavy – Dědek Čuchák, Su Wang-li, doktor Kurz či policista Mantella. Neff navíc své postavy obdařil schopnostmi zcela lidskými a přirozenými. A mnohdy negativními

---

⁵³ NEFF, Ondřej. *Měsíc mého života*. Praha: Práce 1988. s. 176. bez ISBN.

⁵⁴ NEFF, Ondřej. *Rock mého života*. Praha: Mladá fronta 2006. ISBN 80-204-1458-4. s. 141.

a náležitě doplněnými společenským rýpnutím, které Neff s radostí vkládá do řádků, jak to jen jde :

„,Ty jsi policajt Luigi, říkám mu. ‚Když jsem byl malý kluk, ještě nahoře na Plesnivce, lidi tam lovili zvířata. Běhali po lese a stříleli na ně. Jen tak, pro zábavu. Říkali si ‚milovníci zvířat‘, a když jim někdo řekl, že jsou vrazi, hájili se : vždyť my se o ně staráme, my se v zimě brodíme sněhem, abychom jim nasypali do krmelce žrádlo, a vy nám budete vyčítat, že jsme vrazi zvířat?‘

Mantella chápal, kam tím mířím, a štvalo ho to, protože to byl kádrový policajt, který si na statutu veřejného činitele velmi zakládal.

‚Tím chceš říct, že my ten zločin živíme, abychom nepřišli o kšeft.‘

‚Přesně to si myslím.‘

‚To je hnusná, zlovorně pomlouvačná myšlenka zrozená v mozku navyklém na zvrhlý způsob uvažování, která mě pobuřuje a plní znechucením,‘ řekl Mantella. ‚Tím spíš, že je pravdivá.‘⁵⁵

Není však samozřejmě možné zaměňovat literární kvality děl Arkadského cyklu, ve kterých by *Měsíc mého života* s *Rockem mého života* soupeřit nemohl, s neodmyslitelným významem *Měsíce mého života* pro základní faktografii celé Arkadské série. V kontextu Arkadského cyklu totiž *Měsíc mého života* působí jako úvod do cyklu. A nejen jako úvod. Tím, že zpracovává i dvě dobrodružství z života hlavní postavy a jeho přátel (2. a 3. část *Měsíce mého života*) a spíše životní bilancování z pozdější fáze jeho života (4. část *Měsíce mého života*), lze *Měsíc mého života* považovat za román, který udává základní místopisné a datační vymezení působnosti cyklu.

Do této časové a místopisné osy Arkádie pak Neff postupně zasazuje další díla cyklu včetně *Rocku mého života*, který na rozdíl od *Měsíce mého života* popisuje pouze krátký úsek života Jakuba Nedomého.

Neplatí to však zcela. Například román *Reparátor* s další významnou postavou cyklu Ronem Astonvargou z tohoto časového vymezení vybočuje. (Odehrává se až v roce 2227, tedy po čtvrté části *Měsíce mého života*.) Výjimkou je také povídka *Havárie Drakkaru*, napsaná jako rozhlasová hra, jejíž děj se odehrává také po čtvrté části *Měsíce*, konkrétně v roce 2214.

---

⁵⁵ NEFF, Ondřej. *Rock mého života*. Praha: Mladá fronta 2006. ISBN 80-204-1458-4. s. 142.

V rámci srovnávání dvou zásadních děl Arkadského cyklu je nutné se zmínit také o jazykové výbavě obou knih, která je pro Arkadský cyklus velmi příznačná.

Dá se očekávat, že i v tomto bude *Měsíc mého života* předčen dosud posledním románem Arkadského cyklu. Zde však není odpověď zdaleka tak jednoznačná. Právě jazyková chudost bývá Neffovi někdy vytýkána. Ale jsou díla Arkadského cyklu skutečně jazykově slabší? Jsem přesvědčen, že nikoliv. Fakt, že si autor pro svůj Arkadský cyklus zvolil jazyk hovorový, slangový, je logický vzhledem k tomu, že většinu příběhů vypráví Kuba Nedomý, hrdina v myšlení a vyjadřování poměrně přímočarý a vtipný za každých okolností. „*Seberte si pitivo a baštivo a dejchivo a pokračujte po svých.*“⁵⁶

Nicméně poměrně důrazná a nekompromisní jazyková výbava hlavního hrdiny, kterou komentuje všechno kolem sebe, neznamena jazykovou chudost cyklu. Pozornému čtenáři neunikne, že Neff umí s výrazovými prostředky pracovat velmi zručně. Drží se jazykové oblasti, kterou pro svého hrdinu zvolil, ale v rámci možností s oblibou používá neobvyklá slovní spojení, experimentuje, přiděluje neobvyklá slova obvyklým věcem (Země = *plesnivka*) a dokonce si vymýšlí i nová slova (*plastivize* či *iluzín* neboli obdoba dnešní televize, fungující na emocích; obyvatel Země je *bláták*, fundamentalista *fundák*, policistům havíři říkají *citróni* kvůli žlutým skafandrům atd.) .

Všechny tyto prvky lze nalézt už v *Měsíci mého života* či prvních povídkách Arkadského cyklu. Proto je jazyk jedním z nejstabilnějších řemeslných prvků Ondřeje Neffa, který se vyskytuje už od jeho rané tvorby a zůstává v prakticky nezměněné podobě i v nejnovějších dílech cyklu.

Arkadský cyklus se co do literární kvality zcela nepochybně vyvíjí. Podle nastíněných rozdílů mezi *Měsícem mého života*, dílem, které dalo základ celé sérii, a *Rockem mého života*, kvalitou zatím nejlepším dílem cyklu, lze předpokládat, že i další román cyklu se bude ubírat v podobném duchu.

---

⁵⁶ NEFF, Ondřej. *Měsíc mého života*. Praha: Práce 1988. s. 69. bez ISBN.

4.3. Vývoj postav v závislosti na tvůrčím období autora

Dříve než přistoupím k rozhodnutí, jakým způsobem se autor během přispívání do Arkadského cyklu zdokonalil, a mapování tohoto vývoje, zastavím se ještě u jednoho prvku Arkadského cyklu, u kterého je nutné zhodnotit posun v posledních dílech cyklu, oproti dílům prvotním. Tím prvkem jsou ústřední postavy cyklu, jejich propracovanost, charakter a případný vývoj (pokud nějakým procházejí).

Ač je zřejmé, že nejsilnějšími prvky děl Arkadského cyklu jsou především rychlý a spleťový děj a často ironizované popisy absurdnosti a povrchnosti Arkadských reálií, postavy mají v cyklu také svou nezpochybnitelnou úlohu, byť je to především postava hlavní, která všechny ostatní svou charakterovou výbavou a faktem, že je postavou autorskou, značně zastihuje.

Nejprve si představme ústřední postavy Arkadského cyklu. Jsou to především postavy, se kterými se setkáváme ve většině děl série ať už v povídkách, nebo ve dvou ze tří románů.⁵⁷ Bezpochyby nejzásadnější postavou cyklu je cynik, pragmatik a oběť Paragrafu šest⁵⁸ Jakub Nedomý.

Nedomý je člověk přímé povahy, postava, které lze přisoudit přízvisko antihrdina. Je to muž, který se do nepříjemných situací dostávat nechce, který o ně nestojí. Poprvé se objevuje právě v *Měsíci mého života*. „Neff si v tomto románu zvolil nový typ hlavní postavy, po ultrakladném Radu Haagerovi je to člověk veskrze obyčejný, individualista a samorost, člověk, jemuž se průkopnictví stalo osudem.“⁵⁹

O světě kolem sebe si Nedomý nedělá přehnané iluze. Těží ze svých zkušeností (ne však v prvním příběhu *Měsíce mého života*, kde naopak zkušenosti získává) a také si nechce nechat

---

⁵⁷ Hrdinu románu *Reparátor* Ron Astonvarga, stejně jako hrdiny některých povídek zde nebudu zmiňovat, protože mi jde především o zhodnocení autorovi práce s postavami cyklu na konci osmdesátých let a v pozdější době.

⁵⁸ „Maximální délka pobytu na Měsíci je stanovena na pět set šedesát dní. Kdo se zdrží déle z jakéhokoliv důvodu, ať zaviněného nebo nezaviněného vyšší mocí, ztrácí právo na návrat na planetu Zemi a stává se trvalým občanem Lunárního společenství, aniž by měl nárok na jakoukoliv náhradu ze strany pékáel,“

In.: NEFF, Ondřej. *Měsíc mého života*. Praha: Práce 1988. s. 34. bez ISBN.

⁵⁹ LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton 2006. ISBN 80-7254-857-3. s. 207. Autor používá citaci: KOSATÍK, P. *SF od začátku do konce*. Kmen 1989. č. 9, s. 10.

nic líbit. Když v první části *Měsíce mého života* málem zemře, rozhodne se za každou cenu najít toho, kdo ho měl popravit. A věnuje tomu téměř vše.

„Uvědomil jsem si, že po ničem jiném netoužím tak silně, jako po tom, abych se s tím chlapem ještě někdy potkal tváří v tvář. Všechny prachy bych za to dal, plnou sumu jedny stovky táců. Zůstal bych kvůli tomu i na Luně.

Když jsem si to uvědomil, zamrazilo mě v zádech. Ptal jsem se sám sebe: je tvoje nenávisť opravdu tak silná?“⁶⁰

Právě díky charakteru, který je ve své přímočarosti možná trochu naivní, lze Nedomého označit (a zřejmě by ho tak označili i recenzenti osmdesátých let) za hrdinu lidového.

Nicméně v porovnání s následujícím není charakter Nedomého tak zásadní. Mnohem důležitější je autorova ironie, myšlenky a názory, které ke čtenáři skrze Nedomého posílá.

Nedomý je totiž vypravěčem většiny příběhů cyklu. Autor ke čtenáři promlouvá až na malé výjimky jeho ústy. Skrze jeho pohled hodnotí různé životní situace a názory, ironizuje byrokracii či paroduje běžné lidské vlastnosti. Tomu napomáhá i jazyk, který Neff pro svého hrdinu (a většinu děl cyklu), zvolil. Je to jazyk člověka, který si na nic nemusí hrát, člověka, který mnohé prožil a snaží se plavat proti proudu, jen když je přesvědčen, že je to nezbytné. Nedomý události, kterých se účastní, ovlivňuje nezvykle málo. Většinou spíše pouze zapadá do mozaiky jejich sledu, a jen když se k tomu opravdu rozhodne, se snaží tyto události změnit a naklonit ve svůj prospěch. Díky těmto faktům je Nedomý postavou, ke které se dokáže čtenář přiblížit.

Jakub Nedomý je hrdina, který zpočátku trpěl přílišnou plochostí. Autor, který ještě neměl zkušenosti s dostatečným profilováním postavy (před *Měsícem mého života* se o to mohl pokusit pouze v prvním díle Marsovské série *Pán modrého meče*, nicméně hrdina Rad Haager byl ještě daleko jednodušší a dimenzovaný spíše jako komiksový hrdina pro mladšího čtenáře než jako plnohodnotná postava), si s hrdinou neuměl příliš poradit, a tak mu dal spíše jednoduché rysy a charakterovou výbavu.

Přesto je na tom Nedomý samozřejmě mnohem lépe než Rad Haager. O jeho myšlení se už v *Měsíci mého života* dovídáme daleko více. Navíc Nedomý *„není tak nepravděpodobný jako*

---

⁶⁰ NEFF, Ondřej. *Měsíc mého života*. Praha: Mladá fronta 2007. ISBN 978-80-204-1534-9. s. 62.

pedagogicky hodnotný Haager“⁶¹ a čtenář v něm daleko více poznává skutečného člověka. Problémem *Měsíce mého života* je však minimální vývoj hrdiny.

Autor si totiž před sebe nevědomky postavil velice obtížný úkol. Popsat ve všech částech *Měsíce mého života* svého hrdinu na začátku, v prostředku a ke konci jeho života na Luně. A bohužel při celkovém náhledu na dílo čtenář zjistí, že Nedomý nedoznal žádných změn. Všechna dobrodružství a útrapy, které za svůj život zažil, se na něm nikterak nepodepsala. Jeho charakter je i v posledních kapitolách *Měsícem mého života* stále tak přímočaře ironický a nelze mluvit o žádném charakterovém posunu, jenž by vyplýval ze zkušeností, které postava za svůj dlouhý život nabrala.

„Ze sprchy mne odvedli k lékaři. Dal mi posilující infuzi a taky regenerátor mi hodně pomohl. Bolest zmizela a žilami se zvolna rozlévaly vlny životní síly.

Spolu s nimi se začala ozývat nenávisť.

Velitel se usmál.

Opíral se zadkem o okraj stolu. Mladý kapitán Nové Hranice. Kolik mu mohlo být? Jak dlouhou dráhu životní poutě stačil ujít? A kolik životních poutí překazil?

„Asi jste už pochopil, že jsme vás přestali psychicky kondicionovat. Potřebuji si s vámi rozumně promluvit.“

„Už se mnou mluvíte...“

„Uplynuly čtyři týdny od vašeho zatčení. Ano, vyšetřování trvá měsíc.“

Měsíc mého života, pomyslel jsem si trpce.

„Váš případ je vážný, pane Nedomý. Vyšetřovací orgány našly ve vašem bytě nástroj zločinu.“

„Ano?“

Už jsem se zmohl i na ironii. Brzy bude následovat zuřivost, bití, šoky. A znovu ta psychická kondicionace. Udělají ze mne zase zvíře.“⁶²

Zřejmě ještě větší problém v *Měsíci mého života* značí vedlejší postavy. Ty totiž trpí přílišnou náčrtkovostí a nedotažeností. Další z postav, které se objevují ve většině děl cyklu, je především Dědek Čuchák, napůl člověk a napůl kyborg, Nedomého kolega a přítel z obchodu se starožitnostmi, který si v Arkádii zařídili. Dále také Su Wang-li, Nedomého životní láska, která pochází z Číny a která do cyklu neváhá vnést trochu čínských zvyků a bojových umění. Posledními dvěma postavami, které Neff detailněji propracuje skutečně až

⁶¹ LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton 2006. ISBN 80-7254-857-3. s. 207.

⁶² NEFF, Ondřej. *Měsíc mého života*. Praha: Práce 1988. s. 199. bez ISBN.

v *Rocku mého života*, jsou policista Manželka a doktor Kurz, který se stará především o „údržbu“ Dědka Čucháka.

„Pozitivum odklonu od supermanského hrdiny či ‚klad‘ase‘ Haagera je sice nesporné, bohužel nedostatečná práce s ostatními postavami se tu projevuje opět – lidé se objevují a ztrácejí často je podle okamžité situační potřeby, jejich fyzické schránky nejsou naplněny individuálním duševním obsahem, ba i typizace je nanejvýš náčrtková.“⁶³

Nedostatečnou propracovanost vedlejších postav se Neffovi podařilo napravit v některých povídkách a z velké části především v *Rocku mého života*. Nicméně špatná práce s postavami epizodními, ať už to jsou Nedomého protivráči a nepřátelé, či jiné postavy, které už v žádných dalších dílech Arkadského cyklu nefigurují, už být napravena nemůže.

Jakub Nedomý doznal zřejmě nezajímavějšího zpracování v povídkách *Hlídka 2* a *Hlídka 3*. Právě *Hlídka 3* nabízí hned několik pasáží, které nám Nedomého pomohou lépe prokreslit. Například pasáž, kdy k hrdinovi promlouvá jedna z vedlejších postav :

„Je ve vás neklid. Toužíte být nablízku, když se děje něco významného. Jenomže máte v sobě jakousi zábranu. Chcete být součástí historie, ale nechcete se přidat k lidem, kteří ji tvoří. Jste pozorovatel.“⁶⁴

Touto definicí autor zcela vystihl podstatu charakteru své hlavní postavy, aby následnými díly ukázal, že už se nebojí toto schéma alespoň mírně překonávat.

Určitou plochost postav však pomohl odstranit až *Rock mého života*. Vedle Jakuba Nedomého dostávají mnohem více prostoru i další postavy a ani Nedomého protivníci už nejsou tak samoučelní a zbyteční. Ukazuje se tak, že Su Wang-Li je skutečně přebornicí v čínském bojovém umění, moudrech a žárlivosti, doktor Kurz zase vynikající a trochu pyšný a sebevědomý odborník, Kazimir Prus alias Dědek Čuchák zase vždy pohotový, kyberneticky přesný a možná trochu dětinský a Luigi Mantella příliš upjatý, trochu neschopný a zbabělý a přitom pomoc neodmítající.

---

⁶³ LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton 2006. ISBN 80-7254-857-3. s. 207. Autor používá citaci: SCHNEIDER, J.: *Měsíc fikce*. Tvorba 1989. č. 18, s. 12-13.

⁶⁴ NEFF, Ondřej. *Hlídka 3*. In.: NEFF, Ondřej. *Pravda o pekle*. Praha: Klub Julese Vernea 2003. ISBN 80-85892-73-1. s. 180.

„*Poslyš Luigi, a co kdybys mě pustil ke stolu?*“
„Jak to myslíš?“
„Jak jsem řekl. Podíval bych se do archivu, co říkáš?“
„Nemáš oprávnění.“
„Ty ho máš, Luigi. Můžeš se do archivu podívat, kdykoli potřebuješ. Jsi velká šajba u policie.“
„Není to soukromý podnik a já tu nešéfuju!“ bránil se Mantella.
„Tak je to správné, Kubo,“ řekl mi do komlinku Dědek. „Jdeme na něho. Něco ti povím Kubo. On na to čeká.“
„Jak tě to napadlo?“
„Všimni si, že se neodpojil. Visí na oráklu. A vstal a dal ruce pryč. Ještě by se mohl odlogovat hlasově s emoční identifikací. Vsadím se, že to neudělá.
Takový byl Mantella. Sám o své vůli by mi nikdy nepodal pomocnou ruku, otevřeně, s rizikem, že si to odskáče. Kdybych visel na římse, nepodal by mi žebřík. Co by tedy udělal? Zakopl by o žebřík, a ten by se posunul tak, abych po něm mohl slézt, a on by mi pogrataloval, že mě zachránila šťastná náhoda.“⁶⁵

Rock mého života konečně ukazuje Jakuba Nedomého jako muže, který zažil mnohé. Jeho životní zkušenosti se románem prolínají a stávají se kořením jeho charakteru. Neff hrdinovi konečně nadělil také notnou dávku vzpomínek a mnohem pečlivěji propracoval jeho názorový aparát.

Nedomý se tak stává plnohodnotnou osobností, která už v příběhu není pouze kvůli povětšinou zcela ironickému tlumočení okolností a předávání autorových myšlenek. Neff si konečně uvědomuje, že první osoba, ve které je většina děl cyklu napsána, mu dává velký prostor pro rozehrání vnitřních pocitů postavy.

„*Když jsem byl malý, maminka mi vyprávěla pohádku o ševci a čertovi, tom, jak to chytré švíčko přilepilo zloducha na verpánek. Už tenkrát jsem v sobě měl nějaké zločinecké buňky, asi ty, které mě pak přivedly na dráhu obchodníka se starožitnostmi. Místo abych se radoval z vítězství principu dobra nad principem zla, spekuloval jsem, jakým odmašťovačem by se dal polapený čertík odlepit. Bylo mi líto čertovského tvora, že ho přilepili a nemůže se hnout.“⁶⁶*

Specifickou kapitolou jsou postavy z povídek. Těm se naopak Neffovi dařilo dát smysl a jasnou pozici v příběhu daleko lépe, než tomu bylo u jeho rané románové tvorby. Například postava Marka Mausera z povídky *Zepelín na Měsíci* je vypracovaná výborně a autor evidentně věděl, jaká bude její poloha a její význam v povídce. Podle Langerera autor

⁶⁵ NEFF, Ondřej. *Rock mého života*. Praha: Mladá fronta 2006. ISBN 80-204-1458-4. s. 292-293.

⁶⁶ Tamtéž. s. 262.

především „přivádí do své SF tvorby netypického hrdinu – snílka a podivína. Také v tom je jeho velký přínos k modifikaci vžitých schémat SF.“⁶⁷

I to je jeden z důkazů, že románová tvorba autora doznala velkého posunu, zatímco jeho tvorba povídková si spíše udržuje jistý standart.

---

⁶⁷ LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton 2006. ISBN 80-7254-857-3. s. 200.

5. Arkadský cyklus : Obraz literárního vývoje autora

5.1. Posun autorského projevu v Arkadském cyklu

Jakým literárním vývojem prošel autor během těch více než třiceti let, kdy je aktivním spisovatelem? Naše měřítko je poněkud menší. Začíná v roce 1988 prvním dílem Arkadského cyklu *Měsíc mého života* a končí v roce 2006 *Rockem mého života*. Je samozřejmé, že autor svoji tvorbu ještě nekončí. Naopak do Arkadské série hodlá i nadále přispívat dalšími tituly. V nejbližší době má například vyjít další román z prostředí lunárního habitatu, který prozatím nese název *Hvězda mého života*. Máme se v něm dozvědět více o dosud tolik nepropracovaných postavách cyklu Kazimiru Prusovi (Dědek Čuchák) a Su Wang-Li.

Že je Ondřej Neff dnes daleko profesionálnější spisovatelem, je zřejmé. Nelze však mluvit o tom, že by byl spisovatelem jiným. Ondřej Neff se v mnoha oblastech zdokonalil, zlepšil, nicméně duch jeho děl, styl psaní a některé charakteristiky jeho literárního projevu zůstaly stejné.

Tak především je to Neffova nápaditost. I nejnovější povídky a romány dokazují, že je Neff stále v dobré formě. Ve svých povídkách hýří nápady a mistrnými pointami stejně, jako tomu bylo u *Zepelínu na Měsíci*. V románech si pak udržuje svůj specifický „lidový“ jazyk a velmi zdařile napsané akční pasáže. Právě akce je jedním z Neffových prvků, který zůstává už od osmdesátých let jako dědictví klasické dobrodružné SF. Neff se v akčních pasážích cítí evidentně sebejistě. Nebojí se používat strohé, rychlé věty ani barvitě, delší, akční pasáže. Akční části často přicházejí náhle, přerušují děj dříve, než by mohl začít nudit. Neff neváhá hnát akci často až na mez únosnosti a nutno říci, že se mu to v některých případech i vymstí až příliš nepřehlednou stavbou či omezením ostatního děje.

Druhým prvkem, který u Neffa zůstává stále stejný (či jen s mírným zdokonalením), je jeho smysl pro detail. Neff ho ukazuje nejen v akčních pasážích, které umí podtrhnout právě značnou detailností, ale i při popisu běžných situací či prostředí. Především Arkádie tak v průběhu cyklu dostává stále zřetelnější a propracovanější kontury.

Třetici původních prvků v díle Ondřeje Neffa uzavírá jeho osobitý jazyk. V Arkadském cyklu používá téměř výhradně jazyk velmi neformální, neváhá také s použitím expresionismů a rád si vymýšlí nová slova pro své technologie. Jazyk Kuby Nedomého je toho typickým příkladem. Je to jazyk spíše méně vzdělaného člověka s jednoduchým, ale praktickým uvažováním, které si s ničím nebere servítky. Pod zdánlivou jednoduchostí jazyka se však skrývá velmi osobitý a propracovaný styl, který autorovi sedí a je stejně barvitý jako jiné, rozmáchejší jazykové styly.

Důležitější pro nás však je, odpovědět si na otázku ve kterých oblastech se Neff, při psaní cyklu, zdokonalil. Tím nejzásadnějším a nejviditelnějším prvkem je zřejmě práce s postavami.

V *Měsíci mého života* mají především epizodní a vedlejší postavy jen velmi plochý charakter a mizernou psychologii, odcházejí a přicházejí ne podle logiky, nýbrž podle potřeby autora a čtenáři ani není umožněno, aby se je pokusil hlouběji pochopit. Neff si viditelně neuměl poradit s postavami na delším prostoru, protože řada postav z jeho povídek je zpracována velmi dobře. Bohužel epizodní postavy v románech trpí nedostatečnou péčí. Neff s nimi při střetu s Kubou Nedomým pohazuje jako s figurkami na šachovnici a nedá jim uvěřitelné pozadí, protože nemá jasný koncept, jak je uchopit. To se mění částečně v *Reparátorovi* a povídkách a zcela v *Rocku mého života*.

Už v *Reparátorovi* je patrná jasná změna k lepšímu. Většina postav zde má svůj účel a smysl a své přispění k ději.

V *Rocku mého života* pak autor evidentně s postavami pracuje daleko lépe. Jednak zde má každá z nich mnohem více prostoru (autor trochu ubral na akčnosti) a také je mnohem uvěřitelnější a individuálnější. Autor pak s oblibou spojuje „lidově filosofické“ úvahy s popisem charakteru jednotlivých postav, čímž je zdařile modeluje čtenáři.

„Su je povětšinou milá. Používám pro ni slovo ‚sladká‘ proto, abych ji namíchnul a její milost poněkud zmírnil, blíž k normálu. Ve světě permanentní nasranosti, neboť, jak říká Maurice de Boullignard, můj duchovní učitel, tento největší belgický básník, kterého bohužel nikdo nezná, nasranost je konstanta pro stav lidského ducha, a jakožto stav „šťěstí“ nevnímáme nějaký definovatelný stav, nýbrž okamžik změny ze stavu standardní nasranosti do stavu menší nasranosti, přičemž ten stav menší nasranosti se v krátké době zacelí a stane se novou normou a stará nasranost je zapomenuta, eventuálně idealizována a vnímána jako Zlatý věk, tedy v tomto světě permanentní nasranosti je stálá laskavost vnímána jako

slabomyslnost a je jaksi podezřelá a nežádoucí. Přirozeně milá Su, když ji nazvu „sladkou“, přestane být abnormálně milá a komunikace je s ní snazší.“⁶⁸

Druhým prvkem, v kterém lze najít zdokonalení, je daleko větší obratnost při celkové stavbě textu. U *Rocku mého života* je vidět odklon od spontánního, nepřilíš promyšleného psaní k větší provázanosti a komplexnosti textu. (Dokládá to i kompozice románu.)

Autor se naučil text opracovat a nechat v něm pouze to podstatné (byť se to samozřejmě nedaří zcela). V *Měsíci mého života* na sebe mají dané texty jen malé vazby. Autor jako by se bál komplexnějšího románu, a proto napsal čtyři příběhy, které na sebe navazují spíše volně. Nicméně žádný příběh mu potom nedává dostatečný prostor pro jeho postavy a myšlenky a celá kniha proto vyznívá trochu ploše. Autor si v ní navíc zřejmě ukrojil velké sousto tím, že ohraničil pomyslný začátek a konec datace cyklu, kde ale oba póly vykreslil téměř stejně.

Posledním zřetelným prvkem Arkadského cyklu, který se změnil, je vyrovnání poměru akční / neakční děj. V *Rocku mého života* je sice akčního děje také dost, nicméně v porovnání například s *Reparátorem* je zastoupen daleko méně. Autor místo něho používá víc popisů, charakteristiky a dialogů, které mu jdou stejně skvěle jako akční pasáže. Důležité je i častější vkládání zajímavých autorských myšlenek a ironických náhledů na dnešní společnost skrze Arkadské reálie.

5.2 Zhodnocení literárního vývoje autora

Ondřej Neff ušel od osmdesátých let minulého století dlouhou cestu. Na počátku byl autor ovlivněný slušnou tradicí a vlnou zájmu o SF literaturu s jen malými zkušenostmi s psaním delšího prozaického textu. To se odráželo na řemeslné kvalitě prvních děl nejen Arkadského cyklu, ale všech delších prozaických textů o které se pokusil. Během devadesátých let se začíná trend měnit. Neff se především na trilogii Milénium učí psát delší a propracovanější text. Román *Reparátor* už poté obsahuje daleko méně řemeslných neobratností, než tomu

---

⁶⁸ NEFF, Ondřej. *Rock mého života*. Praha: Mladá fronta 2006. ISBN 80-204-1458-4. s. 99.

bylo u *Měsíce mého života*. Po začátku nového tisíciletí už autor definitivně nalézá svou polohu. V románech se mu konečně daří najít vhodný poměr akce, humoru a myšlenky.

Zásadním faktem, který Arkadský cyklus dokládá, je Neffova schopnost vkládat do svých děl všechny tři prvky, které jsou pro něj typické – akci, filosofický podtext a humor. Tato schopnost se totiž s postupem času zdokonaluje a lze říci, že v nejnovějších dílech už je téměř dotažena k dokonalosti.

Pokud mluvíme o akci, platí i pro zbytek autorovy tvorby (s několika výjimkami), že mírně ustupuje zbylým dvěma polohám. Přesto je autor v oblasti akční povídky a akčních pasáží v románech (jejichž počet se tedy snižuje) velice jistý a dokáže je často obohatit o některé další prvky, jako jsou zajímavé detailní popisy, zdařilé napětí a akční klipovitost, příznačné především pro americkou hard SF a kyberpunk.

Co u Neffa naopak přetrvává ve stejné míře je jeho osobitý smysl pro humor. Vždyť již v prvních nefantastických knihách,

*„v próze pro mládež Holky se perou jinak a sbírce humorných fejetonů Klukoviny a tátoviny, se N. představil jako autor obratné fabulace a ironického intelektuálního nadhledu, který je schopen pohybovat se v nejrůznějších polohách humoru : od láskyplné komiky rodinných vztahů až po groteskní, sarkastickou hyperbolizaci lidské extravagance a bizarnosti.“*⁶⁹

Proto osobitý a často velmi nekompromisní humor může být právě to, co Neffa především odlišuje od mnoha jiných autorů české i světové SF.

Posledním významným prvkem děl Ondřeje Neffa, který je na úkor akčnosti na vzestupu, je myšlenkové poselství, které autor snaží vkládat se do svých povídek a románů. Postupem času, jak Neff ubírá na akčnosti, se o to více snaží sdělovat své myšlenky, své ironické glosy, dnešní společnosti. A dílům to rozhodně prospívá a přidává na kvalitě. Ve spojení s výše zmíněným humorem pak jde o největší zbraň próz Ondřeje Neffa. *Rock mého života* je toho zářným důkazem.

---

⁶⁹ JANOUŠEK, Pavel. *Slovník českých spisovatelů od roku 1945: Díl 2. M–Ž*. Praha: Brána 1998. ISBN 80-7243-014-9. s. 98.

6. Závěr

V této práci jsem se pokusil analyzovat nejdůležitější prvky Arkadského cyklu a výsledné informace konfrontovat s literárním vývojem Ondřeje Neffa.

Arkadský cyklus dokazuje, že Ondřej Neff prošel během své literární dráhy zřetelným vývojem především v oblasti práce s postavami, propracovanosti a celkové kompozice románů, větší myšlenkovosti a řemeslného zpracování témat. Jeho romány mají vzrůstající kvalitu. Jeho povídky nikoliv, u nich si autor udržuje jistý standart, který nastavil už sbírkou *Zepelín na Měsíci*.

Dalším úkolem práce bylo nastínění základní významové polohy Arkadského cyklu a základní charakteristiky literárního projevu Ondřeje Neffa. Ukázalo se, že u autora lze mluvit o třech rovinách, které ho charakterizují. Těmi jsou akce, filosofie a humor. Tyto tři oblasti autor vkládá do svých děl zpravidla odděleně (vznikají tedy díla zaměřená spíše jedním směrem). Prózy, kde se naopak autorovi podařilo skloubit všechny tři roviny svého literárního projevu, potom lze považovat za vrcholná díla jeho tvorby.

U samotného Arkadského cyklu jsem určil dvě základní oblasti, které tvoří hlavní náplň všech jednotlivých próz cyklu. První z nich zahrnuje vybroušenou a nekompromisní ironii a jednoduše podanou, ale přesto velmi zajímavou filosofii. Tu autor zdařile doplňuje humorem, který tak podtrhuje častou absurdnost celé situace či popisu. Druhou oblastí je akce. Tedy poloha, ve které je autor velice silný už od začátku své tvorby, a kterou však v posledních dílech cyklu mírně omezil v zájmu zdařilejších popisů a propracovanosti příběhů.

Celý Arkadský cyklus je i přes kolísavou kvalitu počátečních děl unikátním počinem na poli české SF. Žádný jiný český autor se totiž o takto propracovaný cyklus historie budoucnosti ještě nepokusil. Neff je tak v českém prostředí velmi tradiční a přece velmi individuální osobností, která od začátku své tvorby prošla důležitým vývojem. A právě proto nezbyvá nic jiného, než se těšit na Neffova další díla.

Přílohy

1. Historie budoucnosti Arkádie

IN.: HALAMA, Jiří. *Neffova historie budoucnosti*. [online]. ScifiWorld, 20.7.2005.

[cit. 2009-03-21]. Dostupnost: <<http://www.scifiworld.cz/article.php?ArticleID=1377>>.

29. 11. 2023 - v Československé socialistické republice Nové se narodil Jakub Nedomý;

2032 - Měsíc se stává demilitarizovaným pásmem, protože vyšel zákon zakazující dovoz zbraní na jeho povrch; mezi Arkádií a Lunagradem se objeví pohybuující se zóna, v níž dochází k rozpadu umělých věcí na atomy – posléze se ukáže, že v místě oné zóny se Měsíc střetl s mimozemskou entitou (literární zpracování: „Ano, jsem robot“);

2043 (prosinec) - Jakub Nedomý přišel na Měsíc a počal pracovat v Českopolské těžební;

26. 6. 2045 - Jakubu Nedomému končí jeho závazek u Českopolské těžební, protože však jsou problémy s odletem, Nedomý se rozhodne zajistit si odlet na Zemi na vlastní pěst. Tamním Výborem spravedlivých je odsouzen k trestu smrti, popravě je však zabráněno zásahem policie – v důsledku tohoto však Nedomý překročí 560 dní svého pobytu na Luně, a stane se tak jejím trvalý obyvatel, když se usadí v Arkádii (literární zpracování: první část cyklu Měsíc mého života);

2052 - zrušen § 6 občanského zákoníku, zákona o pracovních právech a povinnostech nekybernetického personálu Průmyslového komplexu Luna, což mělo za následek, že 98% starousedlíků se z Měsíce vrátilo na Zemi;

2063 - zasypání Českopolské těžební v souvislosti s budováním šesté panlunární dálnice;

2069 - žádný lidský sen není nesplnitelný, ani sen o vzducholodi létající ve vzduchoprázdnu nad povrchem Měsíce (literární zpracování: „Zepelín na Měsíci“);

2095 - Jakub Nedomý má již v Arkádii svůj krámk se starožitnostmi, v němž s ním pracuje ještě kyborg Dědek Čuchák. V souvislosti s natáčením filmu o útěku Nedomohl z Českopolské těžební se Nedomý dozví, že jeho přítel z Českopolské těžební Kazimír Prus je Dědkem Čuchákem a současně je Katem, který měl v roce 2045 vykonat jeho popravu na

základě rozhodnutí Výboru spravedlivých pokoušel zabít (literární zpracování: druhá část cyklu Měsíc mého života);

26. 1. 2102 - průkopník objevování Luny Adam Hurd našel v kráteru Bohnenberger v Mare Nectaris černý válec vysoký 60 cm, průměr 50 cm, na Zemi vážící kolem jednoho metrického centu, který nazval Hlídka 2;

23. 4. 2102 - při zkoumání nalezeného objektu spáchal Adam Hurd sebevraždu;

2122 až 2125 - v roce 2122 žije v Arkádii 600.000 lidí a 2.000.000 androidů. Toto přeplnění za současného omezování zdrojů vede k vybíjení androidů v Arkádii, mimo jiné i proto, že androidi jsou často svými vlastníky užívaní jako sexuální pomůcky (literární zpracování: „Varianta číslo 3“ a „Lov na krysu“);

2123 (přibližně)...syn Adama Hurda Ralf Hurd prodává Nedomému z pozůstalosti svého otce Hlídka 2. Nedomý ji zkoumá, Hlídka 2 se však jakémukoliv svému zkoumání brání a je agresivní vůči lidem, které zabíjí. Nakonec Hlídka 2 zničí sama sebe (literární zpracování: „Hlídka 2“);

??? - Jakubu Nedomému se dostane do rukou semínko, které soustavně požírá své okolí a zvětšuje se = jedná se o parafrázi pohádky O Otesánkovi. Není zřejmo, kdy přesně se tato událost odehrála, s jistotou lze však říci, že se odehrála mezi roky 2095 a 2145 - Nedomý již ví, že Dědek Čuchák je Kat, a ještě není žádná zmínka o Nové Hranici (literární zpracování: „Kukaččí vejce“);

2145 - aktivní je již politické hnutí Nová Hranice, neúspěšný pokus tohoto hnutí vedeného komodorem Avramem Stavropulosem o politický puč v Arkádii (literární zpracování: třetí část cyklu Měsíc mého života);

2173 (přibližně) - vznik Industriálního císařství;

2186 - Nedomý se střetává s Hlídka 3. Zjišťuje se, že Hlídky byly mimozemšťany rozmístěny na Zemi a Měsíc v 90. letech dvacátého století. Hlídka 2 byla pokažená (proto působila ničivě na své okolí), zatímco zbývající Hlídky mají vědomí, přinášejí lidstvu schopnost regenerace vedoucí až k nesmrtelnosti, a lze jejich prostřednictvím komunikovat s civilizací, která je na povrch Země a Měsíce umístila (literární zpracování: „Hlídka 3“);

20. 4. 2192 - narodili se Ron a Bart Astonvargovi;

2212 - Nedomý a Dědek Čuchák žijí na planetě Uma v soustavě Sonora-Asdal, kam z Měsíce přesídlili v přesně nezjištěné době, rozhodně však po roce 2186 (literární zpracování: čtvrtá část cyklu Měsíc mého života);

2214 - v rámci závodu Velká solární dochází za oběžnou drahou Jupitera k havárii závodního člunu Drakkar pilotovaného Bartem Astonvargou (literární zpracování: Havárie Drakkaru). Industriální císařství zcela zakázalo lety mimo hranice Sluneční soustavy;

2227 - zjišťuje se, že Drakkar nebyl závodním člunem, ale mezihvězdnou lodí. K jeho havárii ve skutečnosti nedošlo, byla fingována, aby Drakkar mohl být ukryt a nedostal se do moci ozbrojených složek Industriálního císařství. Drakkar se dostává do moci Rona Astonvargy a ten s ním za dramatických okolností odlétá ze Sluneční soustavy. Letmá zmínka o Jakubu Nedomém a Dědku Čuchákovi, kteří se navrátili z planety Uma v soustavě Sonora-Asdal zpět na Měsíc a mají znovu v Arkádii svůj krámk se starožitnostmi (literární zpracování: Reparátor).

Bibliografie

1. Primární literatura

- NEFF, Ondřej. *Bůh s. r. o.*. Chomutov: Milenium 1997. ISBN 80-902384-4-0.
- NEFF, Ondřej. *Čarodějův učeň*. Praha: Wolf Publishing 2007. ISBN 978-80-239-9622-7.
- NEFF, Ondřej. *Čtvrtý den až navěky*. Praha: Československý spisovatel 1987. bez ISBN.
- NEFF, Ondřej. *Dvorana zvrhlosti*. Praha: Mladá fronta 2004. ISBN 80-204-1105-4.
- NEFF, Ondřej. *Jádro pudla*. Praha: Wolf Publishing 2006. ISBN 80-239-8289-3.
- NEFF, Ondřej. *Vesmír je dost nekonečný*. Praha: Golem 1991. bez ISBN.
- NEFF, Ondřej. *Měsíc mého života*. Praha: Práce 1988. bez ISBN.
- NEFF, Ondřej. *Měsíc mého života*. Praha: Mladá fronta 2007. ISBN 978-80-204-1534-9.
- NEFF, Ondřej. *Milénium: země ohrožená*. Chomutov: Millennium 2007. ISBN 978-80-86201-65-8.
- NEFF, Ondřej. *Milénium 2: země bojující*. Chomutov: Millennium 2007. ISBN 978-80-86201-36-8.
- NEFF, Ondřej. *Milénium 3: země vítězná*. Chomutov: Millennium 2007. ISBN 978-80-86201-37-5.
- NEFF, Ondřej. *Rock mého života*. Praha: Mladá fronta 2006. ISBN 80-204-1458-4.
- NEFF, Ondřej. *Pán modrého meče*. Praha: Wolf Publishing 2007. ISBN 978-80-239-8828-4.
- NEFF, Ondřej. *Pravda o pekle*. Praha: Klub Julese Vernea 2003. ISBN 80-85892-73-1.
- NEFF, Ondřej. *Reparátor*. Praha: Corona 1997. ISBN 80-86116-00-X.
- NEFF, Ondřej. *Šídlo v pytli*. Praha: Wolf Publishing 2007. ISBN 978-80-254-0373-0.

NEFF, Ondřej. *Tma*. Chomutov: Milenium, 1998. ISBN 80-86201-04-X.

NEFF, Ondřej. *Tma 2.0*. Chomutov: Milenium, 2003. ISBN 80-86201-32-5.

NEFF, Ondřej. *Vejce naruby*. Chomutov: Milenium 1997. ISBN 80-902384-3-2.

NEFF, Ondřej. *Zepelín na Měsíci*. Praha: Československý spisovatel 1990. ISBN 80-202-0164-5.

2. Sekundární literatura

ADAMOVIČ, Ivan. *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. Praha: R3 995. ISBN 80-85364-57-3.

JANOUSEK, Pavel. *Slovník českých spisovatelů od roku 1945: Díl 2. M–Ž*. Praha: Brána 1998. ISBN 80-7243-014-9.

KUDLÁČ, K.K.Antonín. *Odvážní mužové a ženy ve fantastických světech*. *Host* 02, 23, 2007. ISSN 1211-9938. s. 30-33.

LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy. Nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton 2006. ISBN 80-7254-857-3.

NEFF, Ondřej – OLŠA, Jaroslav, jr. a kol. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF, Jinočany: H&H 1995. ISBN 80-85390-33-7 (AFSF). ISBN 80-85787-90-3 (H&H).

NEFF, Ondřej. *Klon '96: okno do 3. milénia*. Praha: Altar 1996. ISBN 80-85979-08-X.

NEFF, Ondřej. *Něco je jinak: komentář k české literární fantastice*. Praha: Albatros 1981. bez ISBN.

ŠUST, Martin. *Slovník autorů anglo-americké fantastiky. 1. díl. A-K*. Plzeň: Laser 2003. ISBN 80-7193-144-6.

3. Internetové zdroje

GIBSON, Robert. *Science Fiction Future Histories - Criteria for Success*. [online]. Sci-fi Factor. Dostupnost: <<http://scifi.fictionfactor.com/articles/futurehistories.html>>.

HALAMA, Jiří. *Neffova historie budoucnosti*. [online]. ScifiWorld, 20.7.2005.

Dostupnost: <<http://www.scifiworld.cz/article.php?ArticleID=1377>>.

MACEK, Petr. *Téma: Historie budoucnosti*. [online]. ScifiWorld.

Dostupnost: <<http://www.scifiworld.cz/article.php?ArticleID=50>>.

NEFF, Ondřej. *Arkádie, má láska*. [online]. The Magazine of Fantasy & Science Fiction, 31.05.2008.

Dostupnost: <http://www.fandsf.cz/index.php?page=10&id_clanek=142>.

NEFF, Ondřej. *Jak vznikl Rock mého života*. [online]. Astonova stránka.

Dostupnost: <http://neff.cz/knizky/03_rock.html>.

NEFF, Ondřej. *Aston o Reparátorovi*. [online]. Astonova stránka, 23.3.2008.

Dostupnost: <http://neff.cz/knizky/06_reparator.html>.

Summary

Ondřej Neff entered the Czech fantasy literal field in a quite untraditional way with his treatises on Czech and world's sci-fi. An interest in Czech authors writing modern science-fiction literature in the 80's, which can be marked as a golden age of Czech SF, had influenced him and he published his first fiction prose called *Jádro pudla* (1984). Then it followed a whole row of story collection and novels and many of them suffered from an unstable quality. This author is still writing and he is preparing next novel to his Arcadian cycle in the present days.

The Arcadian cycle, a cycle of SF proses, taking place in the future especially in a town Arcadia lying on a colonized Luna, Neff began with a novel called *Měsíc mého života* (1988). So far the last novel of this series is called *Rock mého života* (2006). Some stories of his Arcadian cycle fill the period between these two novels and a novel called *Reparátor*, where we cannot meet the main characters of the cycle – *Jakub Nedomý a Dědek Čuchák*. The most successful stories are called *Zepelín na Měsíci*, and *Lov na krysu*.

Since the beginning of his writing career Ondřej Neff has displayed as a great narrator with a sense for a detailed description, humor and well written action. Unfortunately, the first novels were marked with his inexperience with a longer text, uncontrollable work with characters, and maybe too much pulp and action breathe. And how the years went by all started to change as can be seen in the Arcadian cycle. The author is better and better at penetrating of humor, action and intellectual overlap. The peak of Arcadian series and probably of his all works is a novel called *Rock mého života*, which is at a high level.

The author's stories are a little bit specific because we cannot talk about perfection. The author has been able to write stories since his beginnings (when shorter texts were much better) and this ability he has been keeping till the present days.

The movement of this author is clear. He had most perfected in working with characters, composition and intellectual of his works. On the other hand, the author has been keeping his sense of irony and humorous situations and his ability to write an excellent action work with detailed descriptions at a same (and very high) level.